

GLOBAL ØKOLOGI

DANMARKS GLOBALE MAGASIN
FOR KLIMA, NATUR OG MILJØ

MILJØETS STEMME:
Det Økologiske Råd
fylder 25 år

1991-2016

Side 14-23

JUBILÆUM:
25 år i miljøets tjeneste.

JUBILÆUM: Uffe Geertsen: Vi skal blive endnu mere pågående.

Danmarks globale magasin med nyhedsoverblik, baggrund, analyser og debat om klima, natur og miljø.

Udgivet af
Det Økologiske Råd

Global Økologi online:
ISSN: 2485-8163

Global Økologi på tryk:
ISSN 0909-1912

Ansvarshavende
redaktør: Gustav Bech
gustav@ecocouncil.dk
redaktion@ecocouncil.dk

I redaktionen:
Peder Agger, Tue Damsø,
Karin Jensen, Anders
Gerhard Jørgensen, Pernille
Hagedorn-Rasmussen, Ib
Salomon, Ulla Skovsbøl.

Udkommer: Global Økologi
udkommer fire gange årligt:
I marts, juni, september og
december.

Udgiver: Det Økologiske
Råd, Kompagnistræde 22, 3,
1208 Kbh. K.
Tlf. 33 15 09 77
info@ecocouncil.dk

Medlemskab/abon-
nement: Hvis du bliver
medlem af Det Økologiske
Råd får du samtidig Global
Økologi gratis. Medlemskab
koster 345 kr/år, og 195 kr
for stud, ledige, pensionister.
Vil du kun have abonnement
på Global Økologi, er prisen
ligeledes 345 kr/195 kr.
per år.

Layout og grafik:
Bechs Bureau/
ph7 kommunikation

Tryk: KLS Grafisk Hus.

Papir: PurePrint
uncoated.

© Global Økologi og
skribenterne.

Det er tilladt at citere fra
magasinets indhold med
kildeangivelse.

Forsidefotos: Colourbox
m. fl.

Indhold

4

6

15

24

29

■ NYHEDSOVERBLIK

- 3 Klimaforandringerne er det største miljøproblem
GUSTAV BECH
- 4 Børn udsættes for farlig kemi i børneværelset GUSTAV BECH
- 6 Det globale fødevarsystem er på kanten af et kollaps ULLA SKOVSBØL
- 8 Mange unge vil være global organic farmer GUSTAV BECH

■ LEDER OG OPINION

- 10 Lomborgs bizarre påstande om økologi PAUL HOLMBECK
- 12 Landbrugsdebatten er et eksempel på det postfaktuelle demokrati ALEX DUBGAARD
- 12 Afgift på kød er en god begyndelse MICKEY GJERRIS
- 13 Sort finanslov og 2025-plan CHRISTIAN EGE

■ JUBILÆUM

- 14 Miljøets stemme fylder 25 PEDER AGGER
- 18 Jubilæumshilsener DIVERSE
- 20 25 år i miljøets tjeneste KARIN JENSEN
- 22 Uffe Geertsen: Vi skal blive endnu mere pågående
KARIN JENSEN

■ BAGGRUND OG ANALYSER

- 24 På vej mod global bæredygtighed? LEIF BACH JØRGENSEN OG JETTE HAGENSEN
- 26 Honduras vanddæmninger er ikke så bæredygtige endda NIELS BOEL
- 28 Ikon døde i kamp mod vanddæmningen NIELS BOEL

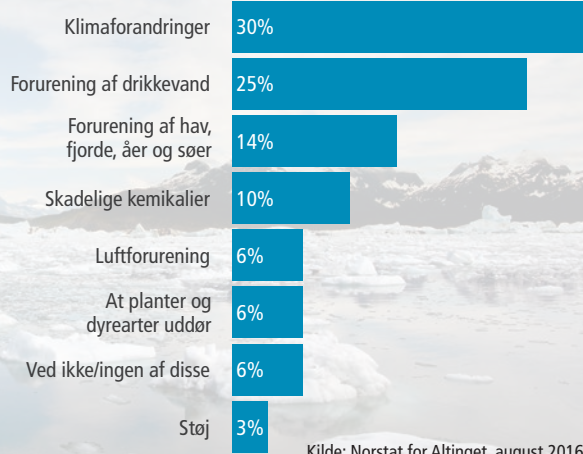
■ BØGER

- 28 Landbruget er endt som en kampzone GUSTAV BEDH
- 29 Deleøkonomi kan blive spiren til ny andelsbevægelse KNUD ANKER IVERSEN
- 30 Ny debatbog om landbrugets deroute GUSTAV BEDH

■ NYT FRA RÅDET CHRISTIAN EGE

- 32 Får du vores nyhedsbrev?

Hvilket af følgende danske miljøproblemer bekymrer dig mest?

Kilde: Norstat for Altinget, august 2016

Klimaforandringerne er det største miljøproblem

KLIMA De globale klimaforandringer er det største miljøproblem og det, der bekymrer danskerne mest, viser en ny meningsmåling.

Af Gustav Bech

Statsminister Lars Løkke Rasmussen og Venstre-regeringen er tilsyneladende ude af trit med et flertal blandt vælgerne, når man forsøger at rulle den grønne omstilling tilbage og vælger at sætte klima- og miljøpolitikken på standby.

De globale klimaforandringer er nemlig det miljøproblem, som bekymrer danskerne allermost, viser en ny meningsmåling, som Norstat har foretaget for netavisen Altinget.dk.

Vælgerne er blevet spurgt, hvilket dansk miljøproblem de bekymrer sig mest om. Her peger 30 procent på klimaforandringer, mens 25 procent svarer forurening af drikkevand.

Det er især den ældre del af befolkningen, der frygter for forureningen af drikkevandet, mens der er en tendens til at flere blandt de yngre peger på klimaforandringerne som den alvorligste trussel.

Grund til bekymring

Tidligere klimakommisær Connie

Hedegaard ville også selv pege på klimaforandringerne som den største miljøudfordring, vi står over for, siger hun til Altinget.

I Det Økologiske Råd glæder sekretariatsleder Christian Ege sig over befolkningens bevidsthed om klimaforandringerne. Han mener, det er et altoverskygende problem, og at de fleste godt ved, at det truer menneskeheden overlevelse globalt.

– Der er også andre vigtige miljøbekymringer, men jeg er ikke i tvivl om, at klimaforandringer er den største, og den vi skal bruge flest kræfter på at imødegå. Det viser målingen, at mange er klar over, siger Christian Ege til Altinget.

Planter og dyr uddør

Kun seks procent af de adspurgte er bekymret over, at plante- og dyrearter forsvinder i så høj hastighed. Det afspejler vores manglende forhold til naturen, mener Ella Maria Bisschop-Larsen, præsident i Danmarks Naturfredningsforening.

– At det kun er få, der frygter, at plante- og dyrearter uddør, afspejler, at mange i dag bor i byerne. De ser ikke, hvad der sker med biodiversiteten i naturen. Folk på landet følger mere med i naturens udvikling, når de kan følge med fra vinduet, siger hun til Altinget.dk.

Nye elbiler skal præmieres

Socialdemokrater og radikale vil give et tilskud på 40.000 kroner til de første 1.000 bilkøbere, der investerer i en elbil. De to partier foreslår, at staten betaler halvdelen og elbilproducenterne den anden halvdel for at få flere til at købe elbiler i stedet for benzin- og dieslbiler.

Siden regeringen indførte registreringsafgift på elbiler, er solgt af de klimavenlige biler gået helt i stå.

Fra januar til august i år er der blevet solgt 414 elbiler. I samme periode sidste år blev der solgt 1.716 elbiler, viser tal fra De Danske Bilimportører.

Tesla bakker op om forslaget

Verdens førende elbilproducent, amerikanske Tesla, bakker op om forslaget.

– Vi skal selvfølgelig først se det konkrete udspil, men fra Teslas side forventer vi at deltage i ordningen, siger Peter Bardenfleth-Hansen, Teslas direktør i Danmark.

– Tesla er fortsat fast besluttet på at gøre alt, hvad vi kan for at reducere luftforurening og CO₂-udledning fra transportsektoren, der årligt koster samfundet enorme summer som følge af dødsfald og klimaforandringer, så der er meget store både økonomiske og menneskelige gevinster for os alle ved at få den bæredygtige transport op i gear, og der kan Tesla bidrage med meget, siger Teslas direktør.

Beregninger fra Energistyrelsen viser, at el- og brintbiler vil kunne blive et økonomisk attraktivt alternativ til personbiler, der kører på benzin og diesel. *gb*

Foto: Colourbox

» **KONTANT TILSKUD** skal lokke flere til at købe elbil.

Foto: Colourbox

Sådan får du et bedre indeklima.

■ Kemikalier

- Sørg for jævnlig rengøring på børneværelset. Husk også kasser med legetøj og lignende. Kemikalier ophobes i støvet.

■ Ftalater

- Vær særligt opmærksom på gammelt legetøj af plast (fra før 1999/2007).
- Undgå produkter til børneværelset, som er lavet af eller indeholder pvc.

■ Flammehæmmere

- Vær særligt opmærksom på legetøj fra før 2016, hvor flere flammehæmmere var tilladt.
- Vær særligt opmærksom på produkter til børn som indeholder skum (for eksempel madrasser, autostole, bæreseler og lignende).

■ Partikler

- Luk døren til børneværelset når der laves mad, eller når I bruger stearinlys eller tænder op i brændeovnen.
- Luft grundigt ud med gennemtræk efter madlavning, brug af stearinlys eller brændefyring. Sørg altid også for at lufte ud på børneværelset.

■ CO₂, relativ luftfugtighed og temperatur

- Luft ud med gennemtræk mindst 3 gange om dagen. Det er særligt vigtigt lige inden sovetid.
- Lad døren stå åben til børneværelset hele natten. Hold også luftventiler åbne, hvis det er muligt. Når flere børn sover på samme værelse, skal man være ekstra opmærksom på, at der dannes mere CO₂ og fugt. Det gør luftskiftet på værelset særligt vigtigt.
- Luk døren til kælder og andre rum, der kan være fugtige og ligger tæt på børneværelset.

Kilde: Det Økologiske Råd / Realdania

Børn udsættes for farlig kemi i børneværelset

FARLIG KEMI – Børn bliver udsat for ftalater og flammehæmmere, når de sover og leger på deres værelser, viser nye målinger. Det er bekymrende resultater, for stofferne er hormonforstyrrende og kan skade vores evne til at få børn. Derfor skal kemikalierne helt ud af vores børns hverdag, mener Det Økologiske Råd.

Af Gustav Bech

Børn er særligt sårbare over for skadelige kemikalier. Derfor har Det Økologiske Råd i et pilotprojekt undersøgt niveauet af forskellige ftalater og flammehæmmere på 17 børneværelser. Og resultatet vækker bekymring hos rådet.

– På trods af, at mange ftalater og udvalgte flammehæmmere i en årrække har været forbudt i blandt andet legetøj, så finder vi høje niveauer på mange af børneværelserne, siger Lone Mikkelsen.

Hun er seniorrådgiver i kemikalier hos Det Økologiske Råd og understreger, at de hormonforstyrrende stoffer blandt andet kan skade vores evne til at få børn og desuden er under stærk mistanke for at være kræftfremkaldende.

– Og disse stoffer bliver børnene altså udsat for, når de leger og sover på deres værelse, siger Lone Mikkelsen.

Hun samarbejder med Astma-Allergi Danmark, Københavns Universitet, Statens Byggeforskningsinstitut og Green Lab Brugerinnovation om projektet.

Den samlede eksponering er problematisk

Årsagen til, at man kan spore kemika-

lierne på børneværelserne er sandsynligvis, at de stadig findes i en lang række almindelige produkter, som butikkerne frit kan sælge uden restriktioner.

For eksempel kan plasttryk på tøj og badesandaler af plastik indeholde ftalater, mens skummet i for eksempel madrasser og puslepuder kan indeholde flammehæmmere.

Også elektronikken, vi bruger til daglig, kan indeholde både ftalater og flammehæmmere.

Niveauerne er ikke skadelige i sig selv, men det er den samlede eksponering, som man udsættes for, der er problematisk, forklarer Lone Mikkelsen.

Undersøgelsen, der er finansieret af Realdania skal give et helhedsbillede af, hvordan indeklimaet ser ud i børnehøjde.

Børn er særligt følsomme

Eksperterne har gennemgået børneværelserne meget grundigt og har undersøgt for både kemikalier, CO₂- og partikelforurening samt fugt, og projektleder Lene Wiell Nordberg fra Realdania understreger vigtigheden af mere forskningsbaseret viden om børns indeklima.

– Børn i voksenalderen er særligt følsomme over for dårligt indeklima, men vi mangler viden om de konkrete indeklima-udfordringer. Det er derfor vigtig viden, som den her undersøgelse giver os, og jeg tror især, mange børnefamilier kan

blive overrasket over, i hvor høj grad vi selv er skyld i vores indeklima. Til gengæld er den gode nyhed dog så også, at vi selv kan gøre rigtig meget for at forbedre det, siger hun.

Kemikalierne samles i støvet

Forældre kan for eksempel sørge for jævnligt at gøre rent på børneværelset, fordi kemikalierne ophobes i støvet.

Man kan også undgå ting, der indeholder pvc. Og så er det heller ikke altid godt at hive det gamle legetøj af plast ned fra loftet, hvis det stammer fra før Danmark, og siden EU, indførte forbud mod ftalater i legetøj.

Ifølge en undersøgelse fra 2008 var niveauet af ftalater dengang en del højere end i dag. Det peger på, at forbud virker. Men ifølge Det Økologiske Råd er det stadig langt fra godt nok.

– Disse stoffer skal helt ud af vores børns hverdag. Derfor har vi brug for et meget bredere forbud, end et, der kun gælder legetøj. For det er slet ikke tilstrækkeligt, siger Lone Mikkelsen fra Det Økologiske Råd.

» **DET ER vigtigt at lufte grundigt ud og holde rent på børneværelset.**
Kemikalierne gemmer sig i støvet.

Minister vil arbejde for EU-forbud

Miljø- og fødevarerminister Esben Lunde Larsen siger, han vil arbejde for et EU-forbud mod tre flammehæmmere i produkter, som børn kan komme i kontakt med.

– Jeg har bedt Miljøstyrelsen se på, om der er mulighed for at foreslå et EU-forbud mod de tre flammehæmmere i produkter, som børn kan komme i kontakt med. Børn er særligt sårbare over for kemikalier, og derfor skal vi kæmpe for, at de ikke udsættes for skadelige stoffer som de tre flammehæmmere, siger Esben Lunde Larsen.

Udtalelsen kommer i kølvandet på nye alarmerende målinger, som viser, at børn end ikke på deres egne

værelser kan lege og sove trygt uden at blive udsat for farlig kemi i form af flammehæmmere og ftalater.

Miljøstyrelsen har også tidligere fundet flammehæmmere i autostole og bæreseler til børn.

– Når vi skal lave love og regler for problematiske kemikalier, går vores vigtigste og bedste vej gennem EU. Mange af de varer, vi køber i Danmark, er produceret i udlandet – og derfor beskytter vi danske forbrugere bedst ved at skabe gode fælles EU-regler. Vi får simpelthen den største effekt, hvis vi får et forbud i hele EU mod brugen af de tre skadelige flammehæmmere, siger Esben Lunde Larsen.

gb

Det globale fødevarer-system

MAD Verden mangler ikke mad. Problemet er, at vi producerer alt, alt for meget af det forkerte. Derfor haster det med en grundlæggende omstilling af det globale fødevarer-system, mener Tim Lang, der er professor i fødevarerpolitik ved City University i London.

Af Ulla Skovsbøl

De globale, nationale, regionale og lokale fødevarer-systemer har det skidt. Mere end almindeligt skidt, ja faktisk katastrofalt dårligt. Det mener professor i fødevarerøkonomi ved City University London, Tim Lang. Og spørger man ham, hvad det er, der er så galt, falder svaret prompte:

– ALT! Alt, siger professoren med eftertryk. Det, der er galt, er, hvad vi spiser, hvor det kommer fra, hvordan det er produceret, hvordan vi spiser det, hvor vi spiser og hvorfor. Alt er galt, gentager han.

Tim Lang var en af hovedtalerne på en stor konference, Food & the City, som Aalborg Universitet i København arrangerede sidst i august med det formål at give nye perspektiver på debatten om nutidens og fremtidens fødevarerforsyning til verdens voksende storbyer.

Overproduktion af det forkerte

Stadig flere af klodens indbyggere bor i de store byer og urbaniseringen fortsætter. Sammen med den hastige befolkningstilvækst er det en af de absolut største udfordringer for menneskeheden i dag. I 2050 vil jordens befolkning have passeret ni milliarder, og det er et presserende spørgsmål, hvordan den voksende befolkning, især i byerne, skal brødfødes i fremtiden.

– Men spørgsmålet er forkert stillet, siger Tim Lang. Problemet er ikke underproduktion, men overproduktion og fejlproduktion. Der produceres ikke for få fødevarer i verden, men derimod alt for meget af det forkerte.

Overproduktion og overforbrug af de forkerte fødevarer skaber enorme problemer socialt, økonomisk

og miljømæssigt. De billige fødevarer fører til overforbrug, og i virkeligheden er de slet ikke billige, mener han.

– Vi har et kæmpe problem med øgede sundhedsudgifter, som er en følge af dårlig ernæring. Miljøomkostningerne er heller ikke indregnet i fødevarerprisen, og alle udgifterne i forbindelse med klimaforandringer kommer først senere. Derfor afspejler de billige fødevarer slet ikke de reelle omkostninger.

Tim Langs forskningsfelt er netop spørgsmålene om, hvordan miljø, sundhed og social retfærdighed kan spille sammen i et bedre fødevarer-system, og det er det, der er afgørende at fokusere på – ikke tekniske løsninger og yderligere industrialisering af landbruget.

– Vi har en tendens til at se problemerne som tekniske problemer, men det helt afgørende er at sætte mennesket i centrum, siger den britiske fødevarerprofessor.

De fede fattige

Tim Langs fokus på mennesket frem-

Tim Lang

Tim Lang grundlagde centeret for Food Policy ved City University London i 1994 og har været professor samme sted siden 2002.

Han har desuden blandt andet været rådgiver for WHO, FAO og UNEP, og senest har han været med til at indstifte "The 100 World Cities Urban Food Policy Pact" i Milano i 2015.

for teknologien falder fint i tråd med hans akademiske baggrund. Han er oprindeligt uddannet socialpsykolog, men droppede den akademiske karriere i 1970'erne for at blive landbrugs-kollektivist i Forest of Bowland i Lancashire.

Det ændrede hans fokus fuldstændig, så da han senere vendte tilbage til storbyen og universitetsverdenen, blev fødevarer og fødevarerpolitik hans centrale arbejdsfelt.

– Det moderne fødevarer-system er skabt til at løse problemer fra forrige århundredes Europa, nemlig sult og dyrt svært tilgængelige fødevarer. Fødevarer-systemet er blevet revolutioneret, og det har været en enorm succes. I 1950'erne brugte en gennemsnitlig familie i Storbritannien 25 procent af indkomsten på mad. I dag er tallet 9 procent, og det betyder, vi har fået råd til ferierejser, mere tøj til børnene, biler og andre forbrugsgoder, påpeger han.

Det, der er brug for nu, er imidlertid en grundlæggende omstilling af det succesrige fødevarer-system. De store mængder af billige, industrielt producerede fødevarer har skabt nye problemer, og Tim Lang advarer om, at ikke alene de rige lande står over for kolossale sundhedsudgifter som følge af overvægt og dårlig ernæring. Nu er de rige tynde og de fattige tykke i den rige verden, og ulighederne vokser.

Mad er for let tilgængelig

De industrielt producerede fødevarer er efter Tim Langs mening ikke alene for dårlige og for billige, de er også alt for let tilgængelig i den moderne storby.

– Jeg kan ikke gå ind på min lokale togstation uden at støde ind i 30-40 steder, hvor jeg bliver tilbudt mad eller mindet om mad. Hele vejen er beskeden: Du er uheldig, du er neurotisk, du er træt, du har arbejdet mange timer, du har langt hjem – uanset hvad, er svaret: SPIS.

er på kanten af et kollaps

Løs dine problemer og let din neurose: SPIS. Derfor spiser folk hele tiden, mener han.

Personligt forsøger Tim Lang at gøre op med den industrielle madkultur. Han er vegetar og har været det i mange år, dyrker selv en stor grønsagshave i London sammen med sin kone, og er formand for den økologiske haveforening Garden Organic, som har 35.000 medlemmer.

Tim Lang fremhæver de urbane haver og det faktum, at hver femte skole i Storbritannien nu eksperimenterer med en eller anden form for skolehave, hvor elever eksperimenterer med havedyrkning. Det er opløftende, men man tager fejl, hvis man tror, køkkenhaver på tagterrassen og højbede i skolegården alene er vejen frem.

Urbane haver er ikke nok

Tim Lang advarer mod at tro, det er de urbane haver, gourmetkokkes eksperimenter og storbyelitens interesse for lokale fødevarer, der kan drive den store omstilling af fødevarer, som han mener er nødvendig.

– Jeg støtter den slags initiativer, men de batter ikke meget. Britiske haver producerer 1 procent af fødevarerne i Storbritannien, så det er en helt anderledes omstilling, der skal til, understreger han.

Men urban gardening bevægelsen har en vigtig pædagogiske og social rolle, og den er med til at øge den almene forståelse for, at mad og fødevarer er afgørende for velfærden i det moderne samfund, mener han.

Det, der skal til, er imidlertid et samspil og samarbejde mellem fødevarerindustrien, politikere på alle niveauer og diverse NGO'er, forskere og akademikere om at bane vejen for nye måder at producere og forbruge fødevarer på.

– Klimaforandringerne vil få ødelæggende virkning på fødevarerindustrien i løbet af få årtier, og det ser vi allerede tegn på, at industrien forstår. De bliver nødt til at tage det alvorligt. Det neoliberale

Foto: Colourbox

» **DET MODERNE fødevarer system er skabt til at løse problemer fra forrige århundredes Europa. Men nu har vi brug for grundlæggende omstilling. De store mængder af billige, industrielt producerede fødevarer har nemlig blot skabt nye problemer, pointerer Tim Lang.**

projekt har i årtier været at udhule staten. Men nu har den store fødevarerindustri brug for staten til at regulere og dæmme op for effekterne af klimaforandringerne, siger Lang.

Nye alliancer skal skabe omstilling

Derfor mener han, at der vil opstå nye alliancer, som er en afgørende forudsætning for en stor omstilling af fødevarer systemerne.

– Og jeg tror, der kan ske noget afgørende, når den økologiske bevægelse, de sociale bevægelse og andre NGO'er også kommer ud af deres små nicher og slutter sig sammen, siger den britiske fødevarerprofessor.

■ Ulla Skovsbøl er journalist og med i redaktionen for Global Økologi.

Foto: Colourbox

» **FJERNVARMEN SKAL** ikke privatiseres, mener et flertal.

Flertal imod at privatisere fjernvarmen

Kun syv procent af danskerne mener, at der skal kunne tjenes penge eller skabes overskud ved at producere fjernvarme.

Dermed er de lodret uenige i de anbefalinger, som McKinsey giver i en ny regeringsrapport. Det viser en ny meningsmåling, som TNS Gallup har lavet for Dansk Fjernvarme.

– Målingen viser helt grundlæggende, at danskerne bakker op om den model, vi har i dag, hvor det ikke er meningen, at fjernvarmen skal åbne op overfor risikovillig privat kapital, der vil skulle trække et stort årligt overskud ud, siger Kim Mortensen, direktør i dansk Fjernvarme.

Non-profit model

Han peger på, at Danmark har nogle af Europas laveste varmepriser og den højeste forsyningssikkerhed.

– Det har vi blandt andet takket være den non-profit model, vi har i dag, hvor det ikke er muligt at spekulere i sektoren, og det kan vi se i målingen, at danskerne sætter pris på, siger Kim Mortensen. *gb*

Mange unge vil være

LANDBRUG Eleverne strømmer til Danmarks eneste økologiske landbrugsuddannelse på Kalø Økologisk Landbrugsskole. Skolen har i år fuldt hus med 30 procent flere elever end sidste år. Det er især uddannelsen som Global Organic Farmer med praktik i Tanzania, der hitter blandt de unge.

Af Gustav Bech

Uddannelsen skal gøre elever fra ti forskellige nationer til innovative fødevarereproducere, der kan klare sig overalt i verden, hvad enten de skal dyrke kaffe og bananer i Tanzania eller sammensætte en foderplan til danske malkekøer.

Fars sønner, der bagefter skal hjem for at overtage den fædrene gård, fylder godt op i klasselokalerne på de almindelige landbrugsskoler. Men på Kalø er der ikke mange af den slags.

Her er de unge kvinder i flertal. To ud af tre blandt de nye elever er piger. De fleste af dem har en studenterereksamen, og adskillige har læst på universitetet eller har været i gang med en anden videregående uddannelse, før

de besluttede sig til at få jord under neglene for at blive økologiske bønder.

Globalt perspektiv

– Global Organic Farmer er vores studenterindgang til uddannelsen, og her har vi knap 40 elever fordelt på to hold og ti forskellige nationaliteter, der begyndte 8. august. Men vi har så stor søgning, at vi helt ekstraordinært starter endnu et hold op til oktober, fortæller Nikolaj Houkjær, der er uddannelsesleder på Kalø Økologisk Landbrugsskole, der ligger i naturskønne omgivelser ved Rønde på Djursland.

– Vores elever vil ud i verden for at gøre en forskel. De er dybt interesserede i økologi, fødevarerproduktion, bæredygtighed og grøn omstilling. Det er ikke nogen

Fotos: Ulla Skovsbøl

religion for dem, men de vil gerne have større indsigt og føler sig tiltrukket af nye globale perspektiver på mad

Global Organic Farmer

Sådan bliver du global øko-bonde

- 10 ugers landbrugsfagligt grundforløb
- 10 ugers EUD Buisnes (tidligere HD)
- 4 ugers praktikophold i Tanzania
- Praktik 8 mdr.
- 1. hovedforløb
- Praktik halvandet år
- 2. hovedforløb

global organic farmer

» NIELS KROMAN og Sandra Thornsohn har i august været i praktik i Tanzania som led i deres uddannelse som Global Organic Farmers på Kalø Økologisk Landbrugsskole.

og landbrug, siger Nikolaj Houkjær, der selv underviser eleverne i innovation, markedsføring og afsætning, som indgår som en vigtig del af uddannelsen.

Læste statskundskab

Søren Vang er 20 år og én af de nye elever på Kalø. Han er vokset op på et nedlagt landbrug i nærheden af Nibe og gik i gymnasiet i Aalborg. Indtil for nylig læste han statskundskab på Københavns Universitet.

– I modsætning til mange af de andre på holdet har jeg rent faktisk prøvet at køre en traktor, og jeg er glad for at få noget mere praktisk arbejde ind i hverdagen. Måske søger jeg tilbage til uni-

versitetet for at læse videre som agronom. Jeg begyndte egentlig på statskundskab, fordi jeg var interesseret i landbrugs- og fødevarerpolitik, siger Søren.

Om det bliver det, han skal arbejde med engang i fremtiden, er han ret åben over for. En spændende jobmulighed kunne for eksempel være FAO, der er FN's internationale organisation for landbrug og fødevarer, vurderer han.

Pludselig står man på et bjerg i Tanzania

Morten Erbs, der er forstander på Kalø, var i august i Tanzania med det forrige elevhold, som i fire uger skal høste bananer, plukke kaffebønner og anvende deres

kundskaber under helt fremmede forhold i Østafrika.

– Fremtidens landmænd skal være i stand til at navigere i et bredere felt end dem, der er landmænd i dag. Man skal kunne koordinere forskellige produktionsgrene, være strategisk planlægger, indkøber, købmand og revisor. Man skal have virkelig mange kompetencer og helst være rigtig dygtig til det hele, siger han.

– Ved at sende dem til Tanzania i fire uger, propper vi dem ned i en fuldstændig anderledes ramme. Nu står de pludselig på et afrikansk bjerg, hvor der er en helt anden jord og nogle helt andre planter og fuldstændig andre klimaforhold. Samtidig skal de for-

holde sig til mennesker med en anden kultur og et andet sprog og helt andre værdier, end de er vant til. Det gør vi for at udfordre deres grundfaglighed og lære dem at bruge den på andre måder og se nye muligheder, forklarer Morten Erbs.

– Vores elever, skal være superskarpe på grundfagligheden, og hvis man har styr på den, kan man agere som landmand overalt fra Sydgrønland til Sahara.

– Vi tager dem med ud på den dybe ende af bassinet, men i en beskyttet ramme, og når de er færdige med det, er de klar til at rejse hvorhen i verden, det skal være, siger forstanderen på Kalø Økologisk Landbrugsskole.

Lomborgs bizarre påstande om økologi

LANDBRUG Mere økologisk landbrug vil være en katastrofe for mennesker, dyr og natur. Økologi vil betyde den visse død for verdens sultende, skriver Bjørn Lomborg i en artikel, der har været publiceret i en række amerikanske aviser og herhjemme i Berlingske. Men Bjørn Lomborg vælger sine kilder meget selektivt. Økologi skaber ikke mere sult, som Lomborg påstår. Her har Bjørn Lomborg vægten af stort set hele verdens forskning imod sig.

Hatten af for Bjørn Lomborgs evne til at positionere sig i vigtige debatter med sin Rasmus Modsat-tilgang. Det er altid godt at udfordre vanetænkning. At se på alternative løsninger.

Desværre er vi i Bjørn Lomborgs kronik i Berlingske den 13. august, "Økologisk revolution vil dræbe tusinder", vidne til, at han ikke evner løsningsforslag, men foretrækker opsigt fremfor indsigt. Bjørn Lomborg bringer sig i centrum med bizarre påstande om, at økologi giver sygdom, skovrydning og massedød.

Som i klimadebatten benytter han samme selektive tilgang til forskning og demonstrerer et ekstremt afslappet forhold til sandhed. En tilgang, som gav ham meget omtale, men som desværre også var medvirkende til at holde liv i usaglig klimaskepsis og forsinke nødvendig handling fra politikere og erhvervsliv.

Mest alvorligt og mest forkert

Mest alvorligt og mest forkert i Bjørn Lomborgs kritik er påstanden om, at mere økologi betyder mere sult i verden, fordi vestlig økologi uden sprøjtegift og kunstgødning giver mindre udbytte per hektar.

Her har Bjørn Lomborg vægten af stort set hele verdens forskning imod sig. Konklusionen i alle FN's større metaanalyser, hvor man samler al forskning på området – og ikke kun de rapporter, som Bjørn Lomborg håndplukker – er, at økologisk landbrug er en del af løsningen på sult, ikke en del af problemet.

Sult løses primært ved, at verdens små landbrug øger evnen til at blive selvforsynende. Her er økologi en effektiv løsning. FN-registreringer fra mere end en million østafrikanske landbrug viser, at små producenter med økologisk landbrug får to-tre gange mere mad ud af marken.

Det skyldes simple økologiske metoder, som styrker jordens frugtbarhed. Og

AKTUEL KOMMENTAR

Af **PAUL HOLMBECK**
direktør i Økologisk
Landsforening

for fordi mere frugtbar jord holder bedre på vand, er produktionen mere robust over for tørke og erosion, som følger med klimaforandringer.

Økologi er en del af løsningen på sult

Fire store FN-rapporter fra 2008, 2009, 2011 og 2013 om fremtidens fødevarerforsyning globalt har da også, med bidrag fra flere tusinde forskere, igen og igen peget på økologi som en del af løsningen på sult.

Økologi er kun for rige, skriver Bjørn Lomborg. Ja, men ikke i den betydning, Bjørn Lomborg lægger i det. I Uganda, Kenya og Rwanda har jeg selv set, hvordan økologiske metoder gør fattige landmænd rigere, hvilket sikrer mere mad på bordet og bedre husstandsindkomster,

“ Det økologisk landbrug er en del af løsningen på sult, ikke en del af problemet. Det dokumenterer alle FN's større metaanalyser.

Paul Holmbeck, Økologisk Landsforening

som betaler for, at børn kan komme i skole, og landbrug forbedres.

Det er ren fantasi, når Bjørn Lomborg påstår, at økologi kræver et "84 procent større areal" for at producere samme mængder mad. Det samme gælder hans kobling af økologi til rydning af skove til landbrugsformål.

Bjørn Lomborg burde vide, at den største årsag til skovrydning i dag er produktion af foder til husdyr og ikke direkte til mad til mennesker.

Højt kødforbrug giver nemlig fødevareremangel, fordi der sker et markant tab af spiselig energi, når mad skal igennem dyr, før det lander på tallerkenen. Et vink om en mere plantebaseret kost med mindre kød ville have klædt Bjørn Lomborgs argumentation.

Modbevises af rapport fra hans eget institut

Bjørn Lomborgs mange andre udokumenterede påstande om økologi modbevises paradoksalt nok af en rapport fra hans eget Institut for Miljøvurdering.

Da instituttet i 2004 satte økologi under lup, kunne projektlederen meddele pressen, at "rapporten finder, at økologisk jordbrug er mere miljøvenlig end konventionel produktion, at økologisk landbrug giver husdyr mere naturlige forhold og konkluderer, at eksisterende forskning ikke kan dokumentere en sundhedsforskel, men at teoretiske og konkrete forhold giver anledning til en forventning om, at økologiske varer er sundere".

Der er fortsat meget lidt forskning i sundhedsforskelle. Bjørn Lomborg plukker fra nogle rapporter, der ikke finder forskel og konkluderer så, at "økologiske varer ikke er sundere".

Andre forskere finder flere sundere stoffer i for eksempel økologisk mælk, kød, frugt og grønt. Men når forskning

» ØKOLOGISK LANDBRUG skaber ikke mere sult, men bidrager tværtimod til større fødevarerikkerhed og velstand hos fattige småbønder i Afrika, som får ofte både to og tre gange mere mad fra deres marker, efter at de er begyndt at anvende agro-økologiske metoder. Det betyder, at der bliver råd til at sende børnene i skole, som her i en landsby i Uganda.

er så begrænset på området, udtaler vi økologer os ikke så skræmsikkert som Bjørn Lomborg. Vi har respekt for komplekse forhold.

Moralsk overlegenhed

Forbrugerne er også forsigtige og skønner, at det er bedre for dem selv og deres børn med mad uden sprøjtegift, farvestoffer og E-numre, som ikke er tilladt i økologi. Ligesom de fortrækker mad uden gensplejsning eller så meget medicin til dyr.

Forskning om indvirkning af hormonforstyrrende stoffer i sprøjtegift på udvikling af fostre og den manglende forskning i cocktaileffekten af forskellig kemi i maden giver også anledning til en forsigtig linje og et økologisk valg.

Den ydmyghed over for, hvor meget vi egentlig ved og ikke ved om kemi i

maden, deler Bjørn Lomborg ikke. Han kalder det at have en anden holdning til mad, miljø og landbrug ”moralsk overlegenhed”. Men i virkeligheden er det

“ Vi giver forbrugerne en let vej til at bakke op og være med og baner nye veje for landmænd, der vil skabe og leve af en bæredygtig produktion.

Paul Holmbeck, Økologisk Landsforening

Bjørn Lomborg, der påtager sig denne rolle i sin kommentar.

Vi bidrage med løsninger

Vi økologer påstår ikke, at vi har løst alle problemer. Hverken med sult i verden, klima, sundhed, naturbeskyttelse eller dyrevelfærd. Men vi bidrager med løsninger på alle områder, og medvirker konstruktivt til nye løsninger, hvor vi ikke er i mål.

Vi giver forbrugerne en let vej til at bakke op og være med og baner nye veje for landmænd, der vil skabe og leve af en bæredygtig produktion.

Vi er åbne over for kritik. Men den skal være saglig. Udfordringer som sult, klima og tab af biodiversitet er for alvorlig til så tyndbenet argumentation, som den Bjørn Lomborg kommer med. Han bringer os ingen steder.

Landbrugsdebatten er et eksempel på det postfaktuelle demokrati

LANDBRUG Bæredygtigt Landbrug er en postfaktuel lobbyorganisation, konstaterer landbrugsøkonom Alex Dubgaard efter en større offentlig polemik om kvælstofkvoter og kornets proteinindhold.

”Det postfaktuelle demokrati” er blevet betegnet som en tilstand, hvor: ”... mavefornemmelser, anekdoter og selvrappede historier i højere og højere grad tillægges samme værdi som lodig forskning og fagligt funderet viden.” (Lektor i kommunikation David Budtz Pedersen i Kforum, 28. april 2016).

Jeg nærer en vis skepsis over for denne kulturpessimistiske beskrivelse af den tid, vi lever i, men jeg må indrømme, at min skepsis er blevet udfordret gennem det sidste par måneder, hvor jeg har haft en diskussion i medierne med formanden for landbrugsorganisationen Bæredygtigt Landbrug (BL), Flemming Fuglede Jørgensen (FFJ).

Diskussion drejede sig om de økonomiske konsekvenser af lavere proteinindhold i dansk korn som følge af miljøbegrundede restriktioner på anvendelsen af kvælstofgødning.

I et indlæg i Politiken, (13. juli) forklarede FFJ, at disse restriktioner har medført så store kvalitetsforringelser, at dansk korn er blevet ekskluderet på verdensmarkedet, ikke længere kan bruges til brødkorn, og at der må importeres mere og mere soja for at få protein til husdyrene. Det blev senere suppleret med en bemærkning om, at kun en brøkdel af den danske høst af maltbyg lever op til kvalitetskravene.

Effektivt spin

Disse påstande er blevet fremsat i forskellige varianter gennem det seneste par år, og de spillede en rolle som begrundelse for vedtagelsen af landbrugs-pakken fra december 2015, der blandt andet afskaffede begrænsningerne på kvælstofanvendelsen. De nævnte påstande kan imidlertid ikke holde til et faktatjek

AKTUEL KOMMENTAR

AF ALEX DUBGAARD, lektor ved Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi (IFRO), Københavns Universitet

baseret på data fra Danmarks Statistik. Det bliver for omfattende at resumere hele diskussionen her, men jeg vil give et par eksempler på FFJs/BLs argumentationsform, hvor der løbende gives alternative – og ganske vidtløftige – forklaringer på tidligere påstande, efterhånden som disse bliver tilbagevist.

Eksklusion af dansk korn på verdensmarkedet

I et indlæg i Politiken (22. juli) viste jeg, ved anvendelse af statistiske oplysninger, at dansk korn ikke er blevet ekskluderet på verdensmarkedet. Diskussionen fortsatte herefter i en række indlæg i den grønne netavis OrganicToday.dk (se en oversigt i denne, 19. august).

I første omgang forklarede FFJ, at når dansk korn alligevel ikke er blevet ekskluderet på verdensmarkedet, så skyldes det, at ”den animalske produktion i DK er i frit fald”. Jeg gjorde efterfølgende opmærksom på, at statistikken viser en stigning i den samlede animalske produktion gennem de senere år. Herefter forklarede FFJ, at hans udsagn om den animalske produktions frie fald skal forstås på den

måde, at en større andel af de producerede dyr eksporteres levende i stedet for at blive slagtet i Danmark. Det sidste er korrekt, men unægtelig langt fra den oprindelige påstand om at dansk korn er blevet ekskluderet på verdensmarkedet.

Dansk korn uanvendeligt til brød og øl

Påstandene, om at dansk korn var blevet så ringe, at det hverken kunne bruges til brød eller øl, har sikkert gjort indtryk på både politikere og den almindelige avislæser, men ingen af delene holder til et faktatjek. Som det fremgår af mit indlæg i OrganicToday.dk (19. august) har hverken mølleri- eller malteribranchen haft problemer med at skaffe dansk korn af tilfredsstillende kvalitet. Også her har FFJ fremsat en alternativ forklaring. De skadevirkninger, der til at begynde med blev præsenteret som allerede indtrufne kendsgerninger, er noget, der ville være sket i fremtiden på grund af det aftagende proteinindhold i dansk korn.

BL passer til det postfaktuelle demokrati

BL, der blev stiftet som en protestbevægelse i 2010, må i dag betegnes som en indflydelsesrig lobbyorganisation. Der er ikke noget nyt i, at lobbyister forsøger at påvirke den offentlige mening og den politiske beslutningsproces. Men BLs manglende respekt for faktuelle oplysninger og dokumentation leder unægtelig tanken hen på den rolle, man tilskriver lobbyister i teorien om det postfaktuelle demokrati.

Foto: Colourbox

» AT DANSK korn skulle være uegnet til brød eller øl holder ikke til et faktatjek.

Sort finanslov og 2025-plan

Af Christian Ege,
sekretariatsleder,
Det Økologiske Råd

REGERINGENS FINANSLOVSFORSLAG og 2025-planen er blottet for tiltag, som styrker den grønne omstilling. Ingen steder afspejles, at verden står i en akut klimakrise, eller at klimatopmødet i Paris viste en vej fremad, som nu venter på landenes konkrete opfølgning. Endsige at Danmark står med nogle styrkepositioner i form af grønne teknologier, som kan veksles til nye job i takt med gennemførelse af grøn omstilling både i ind- og udland.

Finanslovsforslag og 2025-plan forsømmer den grønne omstilling. Dermed svigter regeringen også de store dele af dansk erhvervsliv, som netop har satset på den grønne omstilling.

Regeringen holder fast i at ville afskaffe PSO-afgiften – et tillæg til elprisen, som blandt andet finansierer udbygningen af vedvarende energi.

EU har underkendt den nuværende udformning af PSO'en. Men vi må gerne beholde PSO'en, blot vi giver adgang for udenlandske elleverandører til en del af PSO-midlerne svarende til deres andel i den danske elforsyning. Danmark og Tyskland kan lave en gensidig åbning af deres PSO, hvilket ikke ville skade dansk økonomi, da danske leverandører så også får adgang til tyske PSO-midler.

MEN REGERINGEN VIL hellere skære ned på den grønne omstilling, blandt andet ved at aflyse udbuddet af de kystnære vindmøller. Udbudsperioden for de kystnære vindmøller udløber allerede den 1. september 2016. Der er virksomheder, som har brugt millioner af kroner på at forberede bud i tillid til, at man kunne regne med et bredt forlig i Danmark.

Regeringen vil samtidig fjerne den grønne check, som blev indført som en kompensation for øgede energiafgifter i 2009. Det var en social kompensation, hvor man gav mest til børnefamilier og lavindkomstfamilier.

En familie med to børn, hvor begge voksne hver tjener under 222.000 kr, får i dag 2.900 kroner per år, mens et par med høj indkomst og uden børn får 1.900 kroner per år. Fjernelse af den grønne check er endnu mere asocialt, end hvis man havde hævet bundskatten, som var regeringens første forslag.

REGERINGEN SÆNKER OGSÅ ambitionerne på energibesparelser. Indsatsen – både spare mål og penge der må bruges – reduceres med godt 17 procent. I 2012 under det danske EU-formandskab dannede den danske energispareindsats model for en ny fælles EU-ordning. Det skriger til himlen, at man så vil forringe den danske ordning her fire år efter.

Desuden skæres bevillingerne til energiforskning og -udvikling voldsomt de kommende år. Under Paris-topmødet i december 2015 tilsluttede klimaminister Lars Chr. Lilleholt sig et mål om at fordoble midlerne til energiforskning i 2020.

Han sagde direkte, at regeringen ville øremærke 560 millioner kroner inden for clean energy, ”ved hovedsagelig at styrke EUDP-programmet”. Og nu afsætter regeringen i stedet 54,7 millioner kroner i 2020.

Både stop for kystmøllerne og sænkning af spareindsatsen er klare brud på energiforliget fra 2012. Det er et signal til erhvervene om, at man ikke kan regne med brede politiske aftaler på energiområdet. Det truer med at forringe investeringslysten.

REGERINGEN VIL INVESTERE i en omfattende udvidelse af den østjyske motorvej E 45 samt forberede en dyr havnetunnel i København – samtidig med at den konstant skaber usikkerhed om forbedring af jernbanedriften ved at underminere forliget om Togfonden. Desuden skæres ned på BaneDanmarks budget, og dermed på vedligehold af skinner og signalanlæg, allerede fra 2017. Sådanne nedskæringer kan måske være berettigede fra omkring 2021, når den igangværende renovering af skinnenet og signalanlæg er afsluttet. Men absolut ikke fra 2017 – her vil det blot øge problemerne med togforsinkelser.

Regeringen vil udvide motorvej E 45 i Østjylland samt afsætte midler til projektering af en havnetunnel i København til omkring 40 milliarder kroner. Men vi har ikke brug for flere og udvidede motorveje. De skaber blot mere biltrafik. I stedet burde man arbejde på at realisere anbefalingerne fra Trængselskommissionen, som har samlet støv siden de kom i 2013. Man kunne få flere til at cykle og køre kollektivt og dermed skaffe plads på vejene til de, som faktisk er nødt til at bruge bil.

Det Økologiske Råd er en uafhængig miljøorganisation, der arbejder for bæredygtig udvikling. Vi gennemfører oplysningsarbejde, dokumentation og debat om en lang række miljøsager, til gavn for borgere og beslutningstagere: Hvordan bekæmper vi for eksempel farlig kemi og luftforurening, og hvorledes fremmer vi energibesparelser samt helhedstækning i landbrug og trafik? Vi har særligt fokus på klima og vedvarende energiformer. Det Økologiske Råd blev oprettet i 1991 og er ikke et offentligt støttet råd, men en medlemsforening organiseret som NGO. Vores arbejde finansieres af medlemsbidrag, støttebidrag og eksterne projektmidler. I 2009 fik vi tildelt Aase&Ejnar Danielsens Fonds Miljøpris. Læs mere på www.ecocouncil.dk

Miljøets stemme fylder 25

 Det er for dårligt, at staten endnu kun har et økonomisk råd og ikke et økologisk. Tingene skal ses i sammenhæng. Det har Det Økologiske Råd nu forsøgt i 25 år, skriver én af dem, der var med fra begyndelsen.

Af Peder Agger

I år er det 25 år siden, at Det Økologiske Råd blev dannet. Det skete ved en stiftende generalforsamling på Kunstakademiet i København lørdag den 4. maj 1991. Til stiftelsen var indbudt 64 engagerede fagfolk, som fandt, at der var brug for en organisation, der ikke bare lagde vægt på at integrere miljøhensyn med økonomi, men havde en bredere tilgang end den, som hidtil havde været gældende.

I pressemeddelelsen fra stiftelsen hedder det, at Rådet består af en uafhængig og tværvideenskabelig gruppe af forskere og eksperter indenfor blandt andet biologi, økonomi, energi, landbrug, folkeoplysning og psykologi. Rådet består af selve rådet, der fungerer som formandskab, og af en række arbejdsgrupper. Rådet er valgt af foreningen Det Økologiske Selskab. På generalforsamlingen valgtes et råd på 10 medlemmer og 2 suppleanter. Civilingeniør lektor Jørgen Nørgård, DTU blev formand.

Skal være vagthund og skabe debat

Rådet skal være vagthund og skabe debat. Det skal ske ved at sikre en alsidig belysning af udviklingen og komme med forslag til helhedsløsninger. Det vil sige løsninger, der tager hensyn til en bæredygtig udvikling, parret med social retfærdighed og større menneskelig trivsel. Især skal miljøspørgsmålene integreres

med de økonomiske spørgsmål. Og vurdering af miljøet skal veje lige så tungt som de økonomiske vurderinger af den samfundsmæssige udvikling. ”Nu har Det Økonomiske Råd fået en konkurrent!”, lød den optimistiske vurdering.

Råd Og Selskab adskilte sig fra andre ngo'er ved fortrinsvis at bestå af forskere og eksperter. Man konkurrerede derfor ikke med de andre grønne folkelige bevægelser, hvoraf flere da også havde støttet Rådets oprettelse. Man var, eller håbede måske på at blive, det som biologen Hans Pedersen senere kaldte ”en feltherre i det grønne landskab, en leverandør af seriøse meninger og en art bagstopper, når den offentlige debat er ved at køre af sporet.”

Stiftelsen af Rådet havde været undervejs et års tid. Miljøkonsulent John Mølgaard fra SID (nu 3F) og Lise Plum fra Plums Økologifond fik samlet en forberedelsesgruppe, som bestod af økologisk landmand og forhenværende chef for Slagteriernes Forskningslaboratorium Niels Henrik Hansen, lektor (senere professor) i økonomi Jesper Jespersen, geolog og økologisk landmand Troels V.

“ Råd Og Selskab adskilte sig fra andre ngo'er ved fortrinsvis at bestå af forskere og eksperter.

Det Økologiske Råd blev stiftet i 1991 og kan i år fejre 25 års jubilæum. I dette nummer opfrisker vi historien.

Østergaard, journalist Knud Vilby, og Rådets senere formænd Jørgen Nørgård og cand.tech.soc. Christian Ege.

Det centrale skisma mellem vækst, økonomi og miljø havde været på tapetet siden miljøbevægelsernes start i slutningen af tresserne. Men som årene var gået, og efter at FN med Brundtlandrapporten i 1987 introducerede begrebet bæredygtig udvikling, var det blevet iøjnefaldende urimeligt, at staten havde nedsat et økonomisk – og ikke et økologisk råd.

Opvæksten 1991-1993

Fagligt-politisk greb Rådet fat om ondets rod, den markedsstyrede hovedløse vækst. Man afholdt en række opsigtsvækkende møder med internationalt kendte koryfæer: Den amerikanske økonom Herman Daly, den norske økonom Stein Hansen, forfatteren bag Romklubbens skelsættende bog ”Grænser for Vækst” amerikaneren Dennis Meadows og den norske økosof Arne Næss. Udover at dagspressen blev grundigt masseret til at omtale arrangementerne, blev der lobbet, så også flere relevante politikere fik

TIDSLINJE – DE FØRSTE 25 ÅR, SKELSÆTTENDE BEGIVENHEDER OG MILEPÆLE

1990	Forår 1990: Første indledende møde på Restaurant Cap Horn	1991	4. maj 1991: DØR stiftes, Jørgen Nørgård bliver formand	1992		1993		1994	Den Grønne Fond oprettes, DØR får midler Global Økologi udkommer for første gang	1995	Uffe Geertsen, DØR's første sekretariatsleder ansættes Peder Agger bliver formand	1996	DØR tildeles 1 mio. kr. fra Tips og Lottomidlerne
------	---	------	---	------	--	------	--	------	---	------	--	------	---

kendskab til gæsterne og deres budskaber.

Så langt de sparsomme ressourcer rakte, deltog man i den løbende debat og politiske proces om tidens miljøspørgsmål, for eksempel landbrugets kvælstofsvineri, udslip af drivhusgasser og effekterne af Øresundsforbindelsen. I 1992 offentliggjorde Rådet seks gode råd til den ny regering: Flyt skat på arbejde over på grønne afgifter, sæt 20 procent økologisk jordbrug som mål for år 2000, afskaf kørselsfradraget, halver udslippet af drivhusgasser år 2010, halver energi- og vandforbruget i bygningsmassen, og før en grøn erhvervs-, beskæftigelses- og arbejdsmarkedspolitik!

De komplicerede spørgsmål

Endvidere blev det Rådets speciale at gå ind i de ofte komplicerede spørgsmål om politikudvikling og regulering i EU (eller EF som det hed dengang). Rådets bog "Præciser Trylleordene" handlede

» **PRESSEMØDE I HAVEN:** Det Økologiske Råds seniorrådgiver Kåre Press-Kristensen flankeret af daværende miljøminister Ida Auken og klimakommissær Connie Hedegaard, som begge mødte op, da Kåre præsenterede sit nye super miljø- og energivenlige hus i Brønshøj i august 2013.

om EF's miljøkrav. Man udgav et debathæfte "Gatt1, EF og Bæredygtigt Landbrug". Og forud for afstemningen om EF-unionen i Edinburgh anbefalede man at stemme nej, hvilket man måske ikke ville have gjort i dag (se senere) med argumenter om, at miljøproblemer skal angribes i et samarbejde mellem alle verdens lande og ikke kun mellem konkurrerende handelsblokke. Traktaten vil bremse foregangslande (som vi endnu kunne opfatte os selv som dengang). Miljøproblemer fjernes ikke, men skabes af økonomisk vækst, som er unionens

hovedformål. Endelig påpeges, at det folkelige engagement har det svært, når sagerne afgøres langt væk fra almindelige mennesker.

Vækstens dilemma

Rådets første årsrapport 1992' "Kun til pynt? – Miljøpolitikken i Danmark" debatterer bæredygtighedsbegrebet og gør status over politikken på de områder, Rådet især havde beskæftiget sig med: Energi, transport, landbrug, industri og beskæftigelse, EF's miljøpolitik og bistandspolitikken. Især hvad angår det sidste var kritikken skarp.

Her skriver Knud Vilby: "Det nye er således ikke, at Budgetdepartementet går ind for vækst, men at stort set alle synspunkter om styring af såvel produktion, forbrug som forskning for at dirigere væksten i en bæredygtig retning er droppet." Og Jørgen Nørgård konkluderer ved at gøre op med to myter: For

1997
Christian Ege overtager
som sekretariatsleder

1998
Henning Schroll
bliver formand

2002
1. januar 2002: Den
Grønne Fond nedlægges

2003
Christian Ege
bliver formand

« det første den, at et samfund uden vækst i BNP ikke er i udvikling. For det andet, at der skulle være uoverstigelige modsætninger mellem miljømæssig bæredygtighed og samfundets øvrige målsætninger.

Stram økonomi

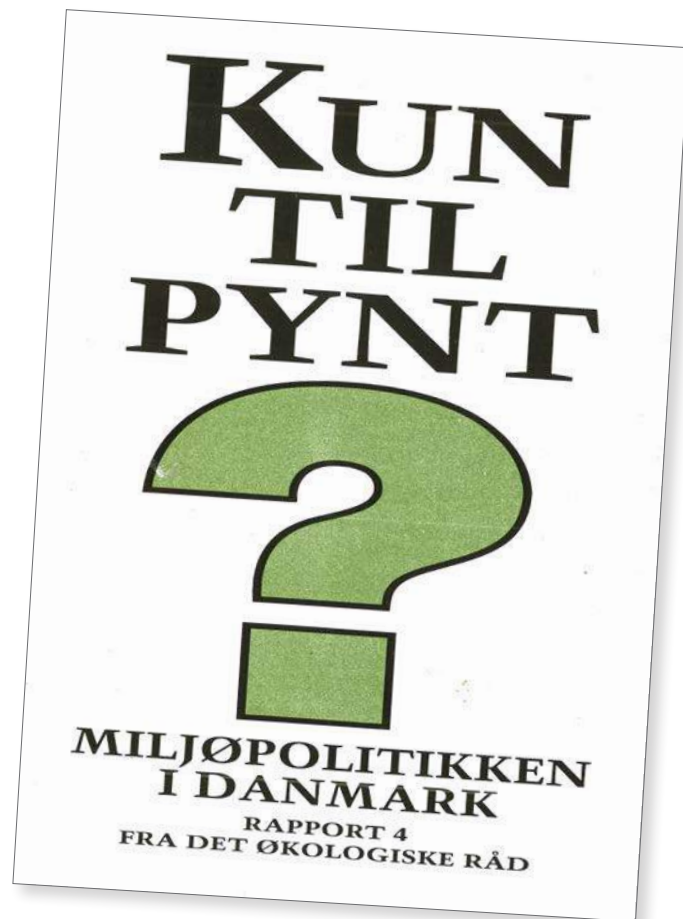
Organisatorisk og økonomisk var situationen i de første år vanskelig. Selvom Plum Fonden støttede med 100.000 kr til start og to til tre andre sponsorer gav tilsvarende beløb, havde man ikke råd til noget så elementært som blot et lille sekretariat med kopimaskine og en telefon. Den interne kommunikation mellem Råd, Selskab og medlemmer var svag, og ikke alle arbejdsgrupper kørte lige godt. Medlemstallet var langt under, hvad der kræves for at kunne udgive et blad. Rådets effektive netværk og ideens mange sympatisører – sammen med en gunstig miljøpolitisk nyorientering i regeringen efter regeringsskiftet i 1993 – resulterede dog i, at den skrantende patient fik det meget bedre i de efterfølgende syv år.

Fremgangstiden 1994-2002

De økonomiske problemer var virkelig påtrængende, fordi de hindrede etableringen af et funktionsdueligt sekretariat. Som Jørgen Nørgård skrev i 93 i et brev om økonomisk støtte til den ny miljø- og energiminister Svend Auken "Vores problem er, at de ret velkvalificerede medlemmer af Rådet ofte har travlt til at holde disse aktiviteter kørende i et tilfredsstillende omfang uden en eller anden form for beskedent, fast sekretariat."

Af rådets møder hos ministeren i februar 1994 fremgik, at regeringens forslag om etablering af Den Grønne Fond snart skulle til 2. Behandling. Og Rådet blev opfordret til at indsende en ansøgning om økonomisk bistand. En måned efter ansøgte Rådet om 80.000 kroner til etablering af et sekretariat og 4.155.000 kroner til tre års drift heraf. Som svar fik Rådet i august bevilget 80.000 til etable-

» I 1992 udgav Det Økologiske Råd den første årsrapport med titlen "Kun til pynt – Miljøpolitikken i Danmark".

ring og en million til drift det første år. Fonden uddelte ikke midler for mere end et år ad gangen.

Af et rådsnotat fra maj 1995 fremgår det dog, at vi sandsynligvis kunne regne med støtte fra Den Grønne Fond også i 1996 og videre frem subsidiært via en finanslovbevilling.

Efter et upåklageligt, men beskedent kontorfællesskab med CASA – og en mellemstation hos Symbion – kunne man i 1995 flytte til ligeledes beskedne men mere rummelige lokaler hos Mellemfolkeligt Samvirke på Landgreven i København. Samtidig blev civilingeniør Uffe Geertsen, der kom fra Mellemfolkeligt Samvirke, ansat som den første sekretariatsleder.

I 1996 stoppede Jørgen Nørgård som formand. Han blev erstattet af professor i biologi Peder Agger, RUC. I starten af 1997 stoppede Uffe Geertsen som sekretariatsleder, og Christian Ege tog over. Kort

efter blev ansat en temamedarbejder og en informationsmedarbejder, og kort efter igen blev sekretariatet sammenlagt med organisationen Økovandspejlet (der med støtte fra Den Grønne Fond arbejdede med vand og landbrug). Nu nåede bemandingen op på 10 personer, hvilket med 'ups and downs' har holdt sig siden – dog med en længere bølgedal i 2003-2004.

Første blad i 1994

I april 1994 lykkedes det at starte udgivelsen af Global Økologi fire til fem gange årligt med Troels V. Østergaard som drivkraft og redaktør.

Bladet blev lanceret som tidsskriftet, der bringer de bedste artikler fra førende udenlandske miljøtidsskrifter, giver velfunderet baggrundsinformation, samt folkelige og politiske udspil, formidler vigtige danske forskningsresultater og præsenterer Det Økologiske Råds udgivelser.

Lanceringen blev støttet af Plums

TIDSLINJE – FORTSAT

Carl Schamberg's Uofficielle Fond tildeler støtte til DØR
DØR modtager FDB's Forbrugerstafet

Dansk Cyklistforbund tildeler DØR Peter Elmings Initiativpris 2005

Modtager Aase & Ejnar Danielsen's Miljøpris på 250.000 kr.

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

Økologifond, Gaia Trust, Solhvervsfonden og Grøn Information. I starten var der langt op til de nødvendige 1.000 abonnenter, men efter et kraftigt fremstød nåede man i slutningen af 1995 op på 828, hvoraf en fjerdedel var institutioner såsom skoler og biblioteker.

I 1998 blev miljøprofessor Henning Schroll, RUC, formand. Med de forøgede midler fik Rådet muskler til at gå styrket ind på alle de hidtidigt berørte områder. Især blev udgivelse af både oplysende og debatterende materiale udvidet. Med "Præciser Trylleordene" kritiserede Rådet en vækstfikseret økonomi og pegede i stedet på en kvalitativ udvikling til brug ved forhandlingerne ved den forestående regeringskonferencen i Maastricht 1996.

Udover kort at kridte banen op, gives ordet til syv politikere, der herved gøres bevidste om problemerne og bekendt med Rådets forslag til traktatændringer. Hermed satte man fokus på et ellers vanskeligt og derfor overset emne. Et andet eksempel er hæftet "Frihandel – kan kloden bære?" Også fra 1996. Også her tages et meget komplekst emne op med inddragelse af fagfolk og politikere. Her blev ændringerne i reglerne for international handel belyst, især hvordan der kan indarbejdes hensyn til miljø og bæredygtig udvikling.

Livet i drivhuset

Andre eksempler er de såkaldte årsrapporter fra 1995-97: "Afskaf økologisk mælk", "Livet i drivhuset" og "Bevar bønderne". De bringer på hver sin måde status for miljøets og miljøpolitikens tilstand og formidler Rådets arbejde i det forgangne år. Den lidt pudsig titel på førstnævnte udspringer af Claus Heinbergs artikel om spin og nysprog i miljødebatten. Mælk skal hedde mælk, og er der andet i mælken (for eksempel pesticider), bør det have navn derefter – pesticidmælk.

Den sårbare klode balancerer

I 1995 fik Rådet også et logo, den lille

» **DET ØKOLOGISKE RÅD** beskrev fremtidens landbrug i form af fire mulige scenarier med tilhørende computerbaseret rollespil til gymnasier og landbrugsskoler. Spillet vandt EU-Kommissionens pris for bedste formidling af landbrugspolitiske emner i 2014 og Global Økologi udgav et særtryk om hele projektet.

beslutsomme fugl, der balancerer jordkloden på spidsen af sit næb. Bag logoet stod grafikerne Eng Agger.

I 1998 blev Rådet udæsket af et uventet omfangsrigt og langvarigt angreb på så at sige alle tangenter. Det var farcen med politologen Bjørn Lomborg, der med en hidtil uset adgang til Dagbladet Politikens spalter, forsøgte at tilbagevise det meste af, hvad miljøbevægelsen havde sagt i de foregående årtier, som klynk og klage. Efterfølgende udgav han på Jyllands-Postens Forlag bogen "Verdens sande tilstand".

Der var i første omgang mange, der kviede sig ved at gå ind i debatten. Man anså Lomborg for en plattenslager. Med hans begrænsede indsigt i miljøområdet var han ikke værd at bruge krudt på. Mange andre forsøgte dog, men efterfølgende har det vist sig, at skribenter, der forsøgte at gå imod Lomborg, i mange tilfælde fik afvist deres manuskripter.

Rådet besluttede at tage kampen op –

fordi Anders Fogh regeringen i høj grad byggede på Lomborgs ideologi. Og de fleste danske mediers chefredaktører støttede Lomborg. Ligesom hans budskab også hurtigt slog an i flere andre lande. Rådet udarbejdede derfor en omfattende 'modbog', "Fremskridtets pris – talmagi i miljøpolitikken". Og efter at Lomborg i 2001 kom med sin udvidede bog på engelsk "The Sceptical Environmentalist" udsendte Rådet i 2002 endnu en 'modbog', "Sceptical Questions – Sustainable Answers".

Lomborg var et ekstremt udtryk for en forenklet og forældet økonomitænkning, som i de efterfølgende år vandt indpas i store dele af miljøadministrationen. Der til kommer, at der hos Lomborg er tale om et ensidigt valg af kilder, der mere hører hjemme i journalistik end i formidling af forskningsresultater. Lomborgs argumenter er i stor udstrækning hentet fra den amerikanske anti-miljødebat. For eksempel Har Baily's bog "The true State of The Environment" formentlig inspireret titlen på Lomborgs egen bog.

Uafhængigt talerør for miljøet

Den Grønne Fond blev nedlagt efter regeringsskiftet i 2001, og fra 2003 var det slut med tilskud herfra. Allerede inden var Rådet dog gået igang med kraftige besparelser og begyndt at lede efter andre kilder. Man havde blandt andet flyttet sekretariatet til billigere lokaler på Nørrebro.

Det skulle vise sig at bære frugt. Flere forhold har spillet ind: For det første Rådets gode rygte som et velfunderet, uafhængigt, progressivt talerør for miljøet. For det andet det, at Rådet havde spidskompetence indenfor nogle felter, som ellers ikke var overrendte: EU og komplicerede og langsigtede spørgsmål som væksten i forbrugerismen. Beretningen for 2003 fastslog: "Vi har fastholdt de fokusområder, som vi har arbejdet med i en årrække: kemikalier, energi, landbrug, bæredygtigt byggeri, trafik og økonomi- >>>

Bo Normander bliver formand

CAP Communication Awards, First Price "Innovative Communication" for projektet Fremtidens Landbrug

Tue Damsø bliver formand

DØR fejrer 25 års jubilæum

« ske virkemidler i miljøpolitikken, primært på nationalt og europæisk niveau».

Fremtidens miljø skabes i dag

Året efter skete der en afgørende forbedring af økonomien med en stor bevilling på 2 millioner kroner om året i 4 år til oplysning og debat om energibesparelser. Herudover modtog man 200.000-300.000 fra andre og kunne dermed også fortsætte arbejdet med trafik, landbrug og kemikalier. Rådet blev hyret til at være sekretariat for den stort anlagte bæredygtighedskonference "Global Conscience" på Christiansborg i 2004, der var et modstykke til Lomborgs stærkt hypede og økonomifikserede samtidige konference "Copenhagen Consensus".

2004 var også året, hvor Rådet besluttede sig for et slogan, "Fremtidens miljø skabes i dag", og et 'mission statement' der blandt andet præciserer holdningen til økonomi. Man er "imod den ensidige opfattelse af, at alt kan gøres op i penge, og at økonomi er overordnet andre fagområder".

Christian Ege, der i 2003 var blevet formand efter Henning Schroll opsummerer for årene 2003-10 arbejdet med økonomisk vækst, bæredygtighed og klima:

– Vi bed os fast i spørgsmålet om virkemidler – vi når ikke en bæredygtig udvikling blot ved at ønske den, vi er nødt til at ændre virkemidlerne i samfundet – og her er det især de økonomiske, der tonser. Hvor vi i 1980'erne ofte så EU som en trussel om at sænke niveauet i danske miljøkrav, virker EU i dag på mange måder som en løftestang. Men det går absolut ikke af sig selv.

Økonomisk konsolidering

I 2009 modtog Rådet miljøprisen fra Åse og Ejnar Danielsens Fond på 250.000 kroner. De blev brugt til forbedring af arbejdsforholdene i sekretariatet og mulighederne for efteruddannelse. Efter at have overlevet 0'erne kunne man med dette skulderklap sige, at Rådet atter var på vej til fuld konsolidering. Folketingsvalget 2011, som gav en ny regering, gjorde det lettere at komme videre med flere af Rådets sager, og senest har Energifonden besluttet at yde Rådet et årligt tilskud på 3 millioner kroner per år fra 2015 til og

med 2020. Emneområderne er fortsat energibesparelser&klima, transport, landbrug og kemikalier. I 2010 blev civilingeniør Bo Normander formand.

I 2011 blev der udarbejdet en kommunikations strategi. Grafikken blev strømlinjet, målgruppen præciseret, markedsføringen forbedret og medikontakt-nettet udbygget. En netversion af Global Økologi blev oprettet, og fremtræden på de sociale medier blev forbedret. Ligesom profileringen i fagmedier, magasinprogrammer, lokale medier med videre blev forbedret.

I de efterfølgende år blev implementeringen fulgt. Pressemeddelelser og nyhedsbreve udsendes nu regelmæssigt. Hjemmeside, Facebook og Twitter er i sving, og brugerfrekvensen er stigende. I 2015 var Rådet ifølge Infomedia omtalt i 1.486 tilfælde. Hjemmesiden havde 80.000 besøg, Facebook 5.000 følgere, Twitter 1.500 og LinkedIn 750.

I 2014 måtte Rådet flytte – efter 12 år i det hyggelige, men også trange gamle baghus på Blegdamsvej 4. Huset skulle totalrenoveres, og alle lejere blev sagt op. I stedet rykkede man ind i Kompagnistræde 22 i nogle dyrere, men også velindrettede lokaler. Og da Bo Normander med udgangen af året trak sig, blev cand. tech.soc. Tue Damsø ny formand.

Det kan konstateres, at Rådet fortsat bredt lever op til sit formål og har skabt sig en ret enestående niche. Det etablerer samarbejder med arme og ben til andre ngo'er, myndigheder og faglige- og erhvervsorganisationer og indgår samtidig meget aktivt i europæisk NGO-samarbejde.

Dermed hjælper Rådet samfundet med at holde sig ajour på miljøområdet og med at komme på sporet af bæredygtig udvikling. Alt dette har gjort Rådet til et indflydelsesrigt talerør for miljøet.

Tillykke med det!

■ Peder Agger er med i redaktionen for Global Økologi og tidligere formand i Det Økologiske Råd.

NOTE

1) Gatt var forløberen for den senere verdenshandelsorganisation WTO

Jubilæu

Anja Philip, Formand, Forbrugerrådet Tænk:

Det Økologiske Råd er en skattet medlemsorganisation i Forbrugerrådet Tænk. Vi ser jer som en meget engageret samarbejdspartner, som vi har haft stor glæde af at samarbejde med og trække på, dér hvor I har særlige kompetencer.

Nogle af de vigtige emner, vi har arbejdet sammen om henover årene er, for eksempel problemkemi i forbrugerprodukter, ligesom Det Økologiske Råd har bidraget godt til, at vi har kunnet give forbrugerne en stemme i en række sammenhænge på energiområdet.

Forbrugerrådet Tænk har et forbrug i balance med mindst mulig miljøbelastning som ét af sine strategiske mål, og de grønne organisationer er derfor naturlige samarbejdspartner for os. Det Økologiske Råd har her givet gode og engagerede bidrag til at udvikle vores politik på området.

Det Økologiske Råd startede i halvfemserne som en lillebitte og meget mørkegrøn organisation med et "meget stort" navn. Ja, var man ikke klogere, kunne man næsten tro, at det var en statsinstitution. Men det "store navn" har båret frugt, og Det Økologiske Råd har fået markeret sig og er respekteret – ikke kun i Danmark, men også i udlandet; det hører vi blandt andet fra vores europæiske paraplyorganisation, BEUC, i Bruxelles.

Tillykke med de 25 år – vi håber, vi fortsat kan få rykket samfundet i en grønnere retning sammen med jer i mindst 25 år endnu.

mshilsener

John Nordbo
Klima- og miljøchef, wwf:

Det Økologiske Råd har altid leveret input af høj faglig kvalitet – til trods for de meget få midler, man har haft til rådighed. Det er imponerende og dejligt at have den slags samarbejdspartnere.

Philippe Grandjean, Professor, Syddansk Universitet:

Jeg ønsker tillykke og glæder mig over jeres succes.

Helle Fabiansen,
tidligere miljøchef plastindustrien:

Plastindustriens samarbejde med Det Økologiske Råd er noget helt nyt. At industrien kan indgå et partnerskab med en grøn NGO er lidt af en nyskabelse, i hvert tilfælde set fra industriens side. Det er godt, at industri og NGO'er ser fælles muligheder i stedet for begrænsninger og skyttegravskrige. Vi har fra Det Økologiske Råd kun mødt åbenhed og plads til vores forskellige synspunkter. Jeg synes, at dette bidrager til, at Det Økologiske Råd får rystet sit lidt støvede image af sig. Så fortsæt endelig med åben tilgang og god dialog med omverdenen – også industrien.

Ida Auken, MF Radikale Venstre:

Det Økologiske Råd har spillet en helt afgørende rolle for den grønne omstilling i Danmark. Rådet har altid arbejdet seriøst, visionært og realistisk. De mange konkrete forslag har igennem tiden inspireret mig og mange andre. Jeg ser frem til 25 gode år mere med Det Økologisk Råd.

Michael H. Nielsen, direktør i Dansk Byggeri:

Den kompetente rebel!

Det Økologiske Råd er én af de mest kompetente NGO'er, der i forhold til væsentlige dagsordener som grøn omsstilling, bæredygtighed og energipolitik altid er klar med (ofte) kompetente synspunkter og input. Ikke mindst indenfor energipolitik og realisering af den danske målsætning om at blive fri af fossile energikilder, er Det Økologiske Råd leveringsdygtig, når det gælder analyser, politiske indspil og som dialogpart.

At Det Økologiske Råd samtidig ikke har berøringsangst i forhold til at agere sammen med partnere, der deler Det Økologiske Råd's synspunkter, viser bare, at der er fokus på sagen og ikke på taktikken.

I Dansk Byggeri værdsætter vi samarbejdet og dialogen med Det Økologiske Råd, som altid er med til at kvalificere en dagsorden!

Maria Bruun Skipper,
underdirektør Danmarks Rederiforening:

Når ingeniørgenier og ildsjæle tørner sammen med lobbyister, der kan de politiske spilleregler, går det sjældent stille af sig. Danmarks Rederiforening og Økologisk Råd er muligvis et umage makkerpar, men det har vist sig gennem tiden, at vi faktisk har flere fælles dagsordener. Særligt på CO₂-området, luftforurening og især håndhævelse af reglerne for svovludledning. Det har båret frugt i form af et flerårigt godt samarbejde. Helt konkret gav det positiv genlyd blandt politikerne, at Rederiforeningen og Økologisk Råd bad om foretræde for Folketingets Erhvervsudvalg og Miljøudvalg. I fælleskab forklarede vi, hvorfor en effektiv håndhævelse af kravene til svovlindholdet i skibes brændstof er så uhyre vigtig. Vores samarbejde viser, at erhvervsinteresser og miljø kan gå hånd i hånd, når forståelsen for forskellige udgangspunkter er til stede.

25 år i miljøets tjeneste

 Global Økologi satte Jørgen Nørgaard og Tue Damsø, miljøorganisationens første og dens nuværende formand, stævne på den økologiske restaurant Cap Horn – stedet hvor de første skridt blev taget til grundlæggelsen af Det Økologiske Råd, og hvis ejer, Lise Plum, var en af initiativtagerne bag organisationen. Det blev til en snak om, hvad der er sket de sidste 25 år, hvad vi stadig diskuterer her 25 år senere, og hvad der måske skal ske fremover.

Af Karin Jensen

Det Økologiske Råd fejrer 25 års jubilæum i år, men hvad mange måske ikke ved er, at det hele startede på den økologiske restaurant Cap Horn i Nyhavn en forårsdag i 1990, hvor Lise Plum og John Mølgaard, to af miljøkampens pionerer, havde indbudt Jørgen Nørgaard og Niels Henrik Hansen, der var foregangsmand inden for økologisk landbrug, til en snak over en bid god mad.

Flere møder fulgte og i foråret 1991 blev Det Økologiske Råd så en realitet med støtte fra Plums Økologifond og med Jørgen Nørgaard som formand.

– Jeg lod mig overtale, selv om jeg ikke opfatter mig som den fødte leder, fortæller Jørgen Nørgaard, lektor emeritus på DTU, om de første år i Det Økologiske Råd.

– Jeg ville hellere fortsat uddybe mine visioner om konsekvenserne af den nødvendige omstilling til et mindre globalt pres på naturen, forårsaget af den økonomiske vækst. Hvorledes en reduktion i forbrug, i befolkningstal og i teknologiens resurseintensitet kunne give mere plads til naturen, og sikre fremtidens generationer et godt og rigt liv. De første år stillede Plum-fonden penge til rådighed til basale driftsudgifter og små projekter, men vi havde ikke penge til at ansætte folk, fortæller han.

De mest markante initiativer dengang omfattede offentlige foredrag af nogle af de internationalt mest anerkendte eksperter om de vækstskaarne problemer.

Det Økologiske Råd bestod i de første år af ti personer, der alle arbejdede frivilligt ved siden af deres civile jobs. Jørgen Nørgaard blev i første omgang ansat på

DTU's Fysisk Laboratorium 3, ledet af professor Niels I. Meyer, og dengang muliggjorde princippet om fri forskning, at man kunne involvere sig i andre relaterede projekter.

– Niels Meyer havde fra forskningsrådene fået bevilling til et forskningsprojekt om Danmarks energifremtid, og jeg koncentrerede mig om mulighederne for at reducere energiforbruget. Fri forskning blev dengang stadig taget alvorligt, og hvis ellers lederen syntes, det var relevant, var der stort spillerum for, hvad vi forskede i. Begrebet fri og visionær forskning er blevet meget udvandet siden da, siger Jørgen Nørgaard.

Brundtland-rapporten

Forud for stiftelsen af Det Økologiske Råd var gået nogle år, hvor udgivelsen af Brundtland-rapporten i 1987 havde sat miljø og bæredygtighed på den politiske dagsorden. Den daværende Schlüter-regering havde blandt andet fulgt op med en dansk handlingsplan for miljø og udvikling, uden at det var blevet til ret meget mere end det. Økonomisk vækst var og er stadig væk topprioriteten for politikerne, og Det Økologiske Råd blev derfor stiftet som et modstykke til det vækstfikserede økonomiske råd, som også kaldes de økonomiske vismænd.

– Den grundlæggende misforståelse

“ Manglen på visionær forskning blokerer desværre stadig for de nødvendige politiske tiltag, der helt domineres af teknologisk fiksering.

Jørgen Nørgaard

med Brundtland-rapporten var, at man der, trods erkendelser af behovet for visionære omstillinger, fastholdt behovet for vækst, mener Jørgen Nørgaard.

– Jeg har ved forskellige lejligheder truffet et par af de prominente økonomer, der var med i formandskabet for Brundtland-udvalget, og de har berettet, hvordan Brundtland blev presset til at medtage vækst, for ellers mente man ikke, at ideen kunne sælges. Manglen på visionær forskning blokerer desværre stadig for de nødvendige politiske tiltag, der helt domineres af teknologisk fiksering, siger Jørgen Nørgaard.

2. generation af miljøforkæmpere

Tue Damsø, der endnu er ny som formand for Det Økologiske Råd, betegner sig selv som 2. generations-miljøforkæmper – den generation der voksede op med begreber som bæredygtighed og brochurer fra Det Økologiske Råd.

Han indskyder, at siden Rom-klubben i begyndelsen af 1970'erne udkom med den banebrydende bog Grænser for Vækst, har en stor del af miljøbevægelsen bevæget sig i retning af det, man kalder grøn vækst eller den tredje industrielle udvikling.

– Men der er ting, vi ikke kan vækste os ud af. Der er aspekter, der skal løses, som er knap så populære og synlige, men som jeg mener, Det Økologiske Råd har spillet en stor rolle i at fremføre. Det gælder for eksempel energibesparelserne, hvor vi stadig er den miljøorganisation, der arbejder mest med, at vi skal spare på energien. Andre emner som for eksempel at vi skal have farlige kemikalier ud af vores liv, spise mindre kød, samt tage et opgør med brændeovnene. Det er vel i virkeligheden dét, jeg har oplevet siden jeg kom til Det Økologiske Råd: At vi er en organisation, der også tager de upopulære sager op, siger Tue Damsø.

» **JØRGEN NØRSGAARD** og Tue Damsø mødtes på Cap Horn, hvor de første frø blev lagt til miljøorganisationen Det Økologiske Råd, som i år kan fejre 25 års jubilæum.

Nørsgaard, der blandt andet har arbejdet med energibesparelser og udvikling af energieffektive husholdningsapparater, har netop skrevet et kapitel til en ny bog, der snart udkommer. Her belyste han, hvor snævert og håbløst det vil være kun at satse på øko-tekniske effektivitetstiltag, og så i øvrigt effektivitet samfundet bibeholde økonomisk vækst uantastet.

Opgør med idéen om evig vækst

– Hvis vi i overflodslande som Danmark insisterer på at skulle have fortsat økonomisk vækst på tre til fire procent om året, og samtidig opnå økologisk bæredygtighed i verden, så skal vores teknologi i løbet af de næste 20-30 år blive omkring 40 gange så øko-effektive som i dag.

– Det forekommer ret absurd i betragtning af, at de forbedringer, Danmark med stolthed har præsteret over de seneste 25 år svarer til blot en 1,4 gange forbedring af denne øko-effektivitet, pointerer Nørsgaard, der gerne ser et opgør med vores forbrugsadfærd.

– I stedet for at fokusere på mere effektivt forbrug, burde vi arbejde på at reducere vores forbrug, samtidig med at vi øger tilfredsheden. Vi skal simpelt hen producere mindre og fordele det mere lige, både internationalt og inden for

landet grænser. Det er altafgørende, siger Jørgen Nørsgaard.

Tue Damsø tilføjer, at vi er nødt til at finde en balance mellem, hvad der er behov for og så den vækstdrevne idé.

– Lige nu lever vi ganske enkelt ikke inden for rammerne af, hvad planeten kan holde til. Der er behov for nogle opgør på et tidspunkt, med nogle af de vaner vi har, og det bliver ikke nemt, siger han.

Mange temaer stadig aktuelle

Én ting, der er slående, når man ser på, hvad der tales om i dag, kontra hvad der blev talt om for 25 år siden, er, at mange af de temaer, der var aktuelle ved Det Økologiske Råds fødsel, stadig står stærkt i nutidens debat. Bæredygtighed, landbrugets påvirkning på miljøet, og hvordan biomassen skal anvendes, er bare nogle af de temaer, der stadig diskuteres.

– Jeg kan jo se, at mange af de emner, tematikker, der blev diskuteret dengang, stadig er oppe i dag. Det er nærmest bekymrende. Vi er kommet meget længere for eksempel med at blive enige om, at der findes menneskeskabte klimaforandringer og med at kortlægge biodiversitetens forfald. Men vi er jo ikke som sådan tæt på at løse de her problemer, siger Tue Damsø.

Jørgen Nørsgaard argumenterede i sine tidlige år som formand for Det Økologiske Råd for, at man skulle holde fast i, at rådets skulle være på miljømæssig bæredygtighed, altså en udvikling der ikke reducerer fremtidens udviklingsmuligheder ved at forringe det naturlige miljø.

Han mener fortsat, at bæredygtighed som begreb er blevet udvandet, ligesom han er bekymret over de miljøbelastninger vores levevis fremkalder.

– Personligt vil jeg mene, at naturen og biodiversitet er endnu vigtigere end klimaproblemerne, for det er uigenkaldeligt. Problemerne med de tusindvis af arter, der forsvinder, det kan man ikke løse senere, for de er væk for altid. Det vil vores børnebørn bebrejde os, siger Nørsgaard.

Han er også i stigende grad bekymret for at skulle have biomassen ind i energiplanerne, selvom det er svært at undgå helt.

– Jeg er mere og mere bange for, at der nu bliver meget mere miljø ødelagt med begrundelse i, at biomasse er en vedvarende energiresource. Men heldigvis er der også megen skepsis, siger Nørsgaard.

Nej til mad som brændsel

Tue Damsø bringer her Det Økologiske Råds biomassestrategi på bordet,

« der blandt andet fastslår, at man ikke må lave mad om til brændsel eller trække mere biomasse ud af naturen, end hvad biosfæren kan reproducere.

I takt med at der bliver bygget flere og flere anlæg, der skal bruge biomasse, er vi også nødt til at forholde os til, hvordan vi bruger biomassen mest optimalt, siger Det Økologiske Råds nuværende formand.

Fremtiden grønne organisation

Nu er de første 25 år så gået, Det Økologiske Råd er for længst trådt ind i de voksnes rækker, men hvordan ser fremtiden ud for miljøorganisationen, og hvilken rolle skal den spille fremover?

Ifølge Jørgen Nørgaard var det også en diskussion, der blev taget, da Det Økologiske Råd blev stiftet i sin tid, om hvilken rolle organisationen skulle spille.

– Vi forsøgte med en mere videnskabelig tilgang end den andre miljøorganisationer havde. Hele tankegangen var, at vi skulle skelne mellem vækst og udvikling. I samfundet bliver der sat lighedstegn mellem vækst og udvikling, men det mener jeg er fejlagtigt, siger Jørgen Nørgaard.

Han peger på, at millioner af mennesker årligt rammes af livstruende sygdomme, og at mange dør i utide som en konsekvens af forbrugs- og livsstilsrelaterede sygdomme.

– Men hvordan får man politisk udmøntet de ønsker, der synes at deles af de fleste lønmodtagere, der gerne vil have korte arbejdstid frem for større forbrug? Det tror jeg er noget, Det Økologiske Råd bør kigge på fremover. Vi er så betagede af forbrug og vækst og ret negative over for folk, der slapper af og lever beskedent, funderer Jørgen Nørgaard.

Tue Damsø mener, at det er afgørende, at Det Økologiske Råd også fremover fastholder organisationens styrker med en høj grad af faglig og saglig troværdighed.

– Samfundet står over for store udfordringer i disse år, og jeg ser gerne, at der bliver sat lys på mere grundlæggende tanker om, hvordan vi bør indrette samfundet bedre og mere på planetens egne præmisser. Her skal vi overveje, hvad Det Økologiske Råds rolle skal være. Hvad det er, vi gerne vil levere til den her samfundsoplægning, og hvor vi kan bidrage med noget unikt. Det kunne jeg godt tænke mig at arbejde med det næste års tid eller to, siger Tue Damsø.

■ Karin Jensen er journalist og med i redaktionen for Global Økologi.

Uffe Geertsen: Vi skal blive endnu mere pågående

I 1995 Tog Det Økologiske Råd de første skridt hen imod den professionelle miljøorganisation, vi kender i dag. Der blev etableret et sekretariat og ansat fagmedarbejdere – og organisationen fik sin første sekretariatsleder, Uffe Geertsen.

Af Karin Jensen

Året 1995 blev et år, der forandrede Det Økologiske Råd. Forud var gået fire år, hvor Rådet bestod af ildsjæle, der arbejdede frivilligt. Men med oprettelsen af regeringens Grønne Fond i 1994, blev dette ændret.

– Denne nye fond var blevet til på initiativ af daværende miljøminister Svend Auken. Formålet var at engagere befolkningen i en miljøvenlig, ressourcebevidst udvikling. Ud over midler fra denne fond fik Det Økologiske Råd også tilskud fra Tips og Lottomidlerne, fortæller rådets første sekretariatsleder, Uffe Geertsen.

– Baggrunden for Det Økologiske Råd var tilsvarende at oplyse og give inspiration til at løse de voksende økologiske problemer, og samtidig støtte viljen til at gøre en indsats, lokalt og nationalt henimod en bæredygtig udvikling, forklarer han.

Med tilførslen af nye midler blev Det Økologiske Råd nu en mere professionel organisation, der blev oprettet et sekretariat med Uffe Geertsen i spidsen, ligesom der blev ansat fagmedarbejdere.

Medarbejderne fik udmærket støtte af rådets bestyrelse, og der blev holdt møder en gang om måneden, hvor man i fællesskab fastlagde de områder, som rådet skulle arbejde med. Med de nye fagmedarbejdere blev der igangsat en del nyt fagligt arbejde, og nye arbejdsområder blev fastlagt. Magasinet

» **DET ØKOLOGISKE RÅD** sekretariatsleder, Christian Ege var med, da daværende klimaminister Martin Lidegaard (R) i august 2013 præsenterede regeringens klimaplan.

» **DER ER** mere end nogensinde brug for en klar stemme, der taler miljøets sag. Derfor skal miljøbevægelsen holde fast og bliver endnu mere pågående, mener Uffe Geertsen, der var Det Økologiske Råds første sekretariatsleder.

Global Økologi var startet i 1994, og nu besluttedes det ydermere at udsende en årlig debatbog om miljø og samfund.

Det miljømæssige råderum

Et af de hovedtemaer, rådet tog fat på det første år, var "Det miljømæssige råderum", altså dette at beskrive grænserne for hvad kloden miljømæssigt kan tåle.

– Der ligger megen forskning bag dette emne, og det er derfor en stor sag at gå i gang med, men det var og er en væsentlig debat at få rejst og fastholdt, siger Uffe Geertsen.

Det gælder for eksempel udledningen af drivhusgasser og spørgsmålet om, hvordan det skal lykkes at holde temperaturstigningen under to grader Celcius, og dermed hvor stor en del af olie, kul, og gas der skal forblive i undergrunden.

– Et sted, hvor man også i høj grad har brug for grænser for miljømæssige råderum, er flyrejser, men det er uhyre vanskeligt at få gennemført, da landene og flyselskaberne foreløbig ikke vil være med, siger den tidligere sekretariatsleder og tilføjer, at det nok kræver en vis kamp.

Andre hovedtemaer, der blev udvalgt

i de tidlige år af Det Økologiske Råds levetid var de uholdbare landbrugs-dyrkningsformer, problemerne ved den stadig stigende brug af giftige kemikalier, samt omlægning af energisystemerne til mere holdbare former.

Vigtigt at fortsætte i samme spor

– De valgte temaer er fortsat centrale, og det er et vidnesbyrd om, at det går langsomt, at det er svært, og at der er umådeligt stærke kræfter, der spænder ben for en miljøholdbar udvikling. Så man kan roligt sige, at hvis man ser tilbage på de sidste 25 år, så tog vi fat på områder, der var vigtige, områder det er afgørende at fortsætte med, siger Uffe Geertsen.

– Der er grund til at rose Det Økologiske Råd for det store arbejde, som er gennemført i de første 25 år. Det er kendetegnet, at sekretariat og bestyrelse har evnet at styrke både dokumentation og kommunikation. Rådet er en solid og respekteret organisation med indsats til mange sider, regering og Folketing, medier, folkelige grupperinger og NGO'er.

Han understreger, at det er særdeles vigtigt, at Det Økologiske Råd fortsætter i de samme spor i fremtiden, samtidig med at miljøorganisationerne som helhed fortsætter det meget stærke samarbejde.

Nok er Uffe Geertsen med hastige skridt på vej mod de 90 år, men det betyder ikke, at ilden indeni er blevet mindre. Han er stadig visionær som få og fuldt opdateret på, hvad der sker i samfundet, og når han skal give sit bud på, hvad miljøbevægelsen skal fremadrettet, lyder svaret prompte "være mere pågående."

– Vi skal blive endnu mere pågående. Pågående over for de skiftende regeringer, over for Folketingets medlemmer, de politiske foreninger, offentligheden og over for medierne, siger han.

De unge skal være med i miljøkampen

– Det er en ny tid vi lever i. For 30-40 år siden gik vi på gaden og protesterede mod atomkraft, samlede folk til marcher, og det nyttede. I dag er tiden anderledes, ikke mindst den måde vi har indrettet vores arbejdsliv på, men også med fremkomsten af sociale medier med meget mere, siger Uffe Geertsen.

Han mener, at der er brug for at få de unge endnu mere med i miljøkampen, eventuelt med flere ungdomsafdelinger i miljøorganisationerne. Med deres brug af sociale medier, kendskab til teknologi og deres samarbejde med udenlandske miljøforkæmpere, vil de unge være et stærkt kort at have med i kampen for et bedre miljø.

– Allerbedst ville det jo være, hvis de unge selv finder ud af, hvad der skal gøres. Hvis vi kunne vække noget i de unge, så kunne de være med til at levere hyp-pige, markante henvendelser til politikere og medier. Og så én gang om året kunne vi alle samles til en stor demonstration. Det bør vi stile efter, mener Uffe Geertsen.

– Sagen er, at jordklodens livsmuligheder er voldsommere truet end tilstrækkeligt mange mennesker er klar til at gøre noget ved.

– Det gælder forringelsen af klodens dyrkningsjord, den stadigt voksende forurening af verdenshavene, floder og søer, og kemikaliseringen, som forlængst har vist sine vikninger på umådelig mange områder.

– Klimakatastrofen er allerede godt på vej til at få fatale følger i mange af jordklodens regioner, advarer den gamle miljøforkæmper.

På vej mod global bæredygtighed?

Af Leif Bach Jørgensen og Jette Hagensen, Envice

Fra udviklingsmål til bæredygtigheds mål

Det var gode nyheder, da det ved udgangen af 2015 blev åbenbart, at mange af FN's otte udviklingsmål fra år 2000 faktisk var opfyldt – blandt andet med halvering af fattigdom og sult i udviklingslandene. Det var ligeledes oplyftende, at den omfattende proces med at opstille nye mål for det internationale samarbejde om en bæredygtig udvikling i september 2015 førte til vedtagelsen af 17 nye globale bæredygtigheds mål. Især da disse nye bæredygtigheds mål på afgørende områder var langt mere ambitiøse end de otte udviklingsmål fra årtusindskiftet.

De nye verdensmål retter sig mod alle lande og ikke kun mod fattige udviklingslande. De handler om at udrydde fattigdom og sult, at sikre sundhed, uddannelse og ligestilling, at alle har adgang til vand, sanitet, energi og infrastruktur – og samtidig er der nu også mål om at bekæmpe klimaforandring og fremme miljøhensyn.

Udviklingsmålene havde karakter af 'de rige lande hjælper fattige udviklingslande' – bæredygtighedsmålene fokuserer i højere grad på at skabe både miljømæssig, social og økonomisk bæredygtighed i alle lande.

Alle lande skal nu lave en national plan for, hvordan vi vil opfylde de 17 mål – både de rige lande og udviklingslandene. De nye mål er klare, koncise og målbare, og der er sat tid på deadline for opfyldelse af målene. Udviklingsmålene greb fat om den første – og letteste – halvdel af blandt andet sult- og fattigdomsproblematikken. At nå helt i land kræver en ny type løsninger, som i højere grad handler om 'empowering'

af de fattigste befolkningsgrupper og lande.

Bæredygtighed i de enkelte lande

Det øgede fokus på udviklingen i de enkelte lande er specielt vigtigt i en situation, hvor den globale ulighed bevæger sig mod stigende intern ulighed – både i de rige lande og i udviklingslandene. For eksempel har mange afrikanske lande toppet den globale liste over vækstrater, men det har været forbundet med voksende ulighed, med velstandsstigning for en ny middelklasse og store befolkningsgrupper er fastholdt i fattigdom.

Tilsvarende øget ulighed ses i disse år i mange rige lande. Hvor udviklingsmålene kun omhandlede udviklingslandene, så bidrager bæredygtighedsmålene til at sætte fokus på fattigdom i de rige lande, som globalt set udgør en stigende andel af fattigdomsproblematikken.

Herved flyttes fokus til en mere sammenhængende tilgang i de enkelte lande, som også omfatter god regeringsførelse, menneskerettigheder, fred og stabilitet, samt ikke mindst kvinderettigheder og kvindernes vigtige rolle i forhold til at nå bæredygtighedsmålene. En sådan tilgang er korrekt og nødvendig – men det gør absolut ikke opgaven lettere. Problemerne kan ikke længere løses via donorkonferencer og bistandsprogrammer, men stiller også krav om bæredygtig udvikling internt i alle lande.

Flere overvægtige end sultende

Det er også positivt, at sult- og fattigdom adresseres i hvert sit bæredygtigheds mål, hvor de tidligere blev behandlet under ét. Sult-problemerne handler ikke blot om fattigdom, men i lige så høj grad om fejlernæring, madspild, fordeling og adgang til fødevarer. Konflikter forværrer mange steder situationen, og fødevarer og jord anvendes i stigende omfang til bioenergi. Fattige familier frarøves muligheden for at brødføde sig selv via dyrkning af egen mad på mindre jordlodder, både i byerne og i landområderne.

Globalt set er der i dag flere mennesker, der lider af overvægt, end mennesker, der er underernærede. Det hænger også sammen med den stigende urbanisering, hvor familier ændrer kost fra en mere traditionel diæt, der typisk var rig på fibre og korn, til en diæt som indeholder mere sukker og fedt, og som mangler vigtige vitaminer og mineraler.

Dansk udviklingsbistand udhules

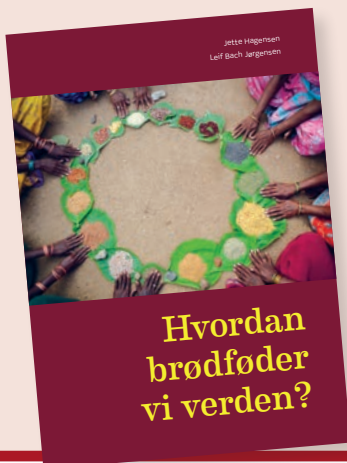
Dansk udviklingsbistand har gennem årtier haft fokus på verdens fattigste lande, fattigdomsbekæmpelse og specielt på kvindernes rettigheder og mulighed for at skabe udvikling, men gennem det seneste år er indsatsen i højere og højere grad drejet over mod en indsats, som i ligeså høj grad tilgodeser danske (virksomheders) interesser.

Miljø- og Fødevarerminister Esben Lunde Larsen har fokus på, at FN's verdensmål øger efterspørgslen på grøn dansk teknologi:

– Virksomhederne skal med ombord, de skal tage ejerskab til dagsordenen om bæredygtighed, ellers kommer vi ikke i mål. Politikere kan ikke løfte opgaven

HVORDAN BRØDFØDER VI VERDEN?

Danida har støttet udgivelsen af et undervisningshæfte om landbrug og ulande, som udgives på forlaget Columbus. Hæftet, der er målrettet gymnasiet, er skrevet af samme forfattere som denne artikel. Det er til gratis download fra forlagets og DØR's hjemmeside fra omkring 1. oktober 2016. Hæftet ser primært på fødevaresektoren – herunder på hvordan det går med implementeringen af bæredygtighedsmålene i Danmark.

udviklingslandene, kan man øge kornproduktionen med 43 procent i gennemsnit for alle udviklingslande.

I Afrika syd for Sahara vil man kunne øge kornproduktionen med 332 procent ved at sikre tilstrækkelig mulighed for kunstvanding [Ravnborg 2015].

Spørgsmålet er, om de danske teknologier understøtter bæredygtig drift og for eksempel stilles til rådighed også for små landbrug, eller om teknologioverførslen sker til understøttelse for intensive produktionssystemer, for eksempel i sammenhæng med danske investeringer i store husdyrfarme og produktionsenheder på flere tusinde hektar?

Dansk landbrug vil producere mere

I Danmark kritiseres landbruget for at true natur, klima og miljø. Med et dansk landbrug, der sidder på næsten to tredjedele af det danske areal, er naturen alle steder trængt, og belastningen af det omkringliggende miljø er massiv.

Også på klimaområdet venter en omfattende indsats fra landbruget, som skal bidrage til Danmarks reduktion af klimabelastningen fra den ikke-kvotebelagte sektor.

Ikke desto mindre fokuserer Landbrugspakken, som blev vedtaget i december 2015, på øget dansk produktion. Landbrugets interesseorganisation Landbrug & Fødevarer taler samtidig for, at dansk landbrug skal producere endnu flere dyr. Man begrundet det blandt andet med, at miljøbelastningen og dyrevelfærdsproblemerne i andre lande er værre end i Danmark.

Øget dansk pro

Ressourceoptimering og miljøteknologi har reduceret den miljømæssige belast-

ning fra landbruget radikalt – og der er fortsat muligheder for en øget indsats ad denne vej. Men bæredygtighedsmålene pointerer, at bæredygtig udvikling kræver både miljømæssige, sociale og økonomiske løsninger, også internt i landene. Den intensive danske dyrkning og husdyrproduktionen er trods teknologiske fremskridt for omfattende i forhold til løsning af miljø, natur- og klimaproblemer.

Trods stigende globale befolkningstal er en øget dansk produktion ikke løsningen, når de globale bæredygtighedsmål skal respekteres og opfyldes – det er ikke en løsning, at munde mættes på bekostning af miljømæssig bæredygtighed i Danmark. Og der findes løsninger med en øget produktion i ulandene, som i højere grad respekterer målsætningerne, som man har kunnet læse i de seneste numre af Global Økologi.

■ Leif Bach Jørgensen er landbrugsmedarbejder i Det Økologiske Råd og Jette Hagensen er selvstændig konsulent i Envice.

selv. Virksomhederne skal udvikle de løsninger, der sikrer rent vand, eliminerer fattigdom og skaber sunde fødevarer til hele verdens befolkning, siger Esben Lunde Larsen.

– Hvis verdens lande vil leve op til de nye verdensmål, så kræver det store investeringer i grøn teknologi. Den teknologi kan danske virksomheder levere, siger ministeren (citeret fra Miljø- og Fødevareministeriet pressemeddelelse 24. maj 2016).

Denne øgede fokusering på danske virksomheders interesser sker samtidig med en beskæring af den danske udviklingsindsats, både i samlet omfang og som følge af, at flere midler anvendes til at dække interne omkostninger forbundet med håndteringen af flygtninge i Danmark.

Hvilken udvikling understøttes?

Teknologioverførsel til udvikling af fødevareproduktionen i udviklingslandene er givet en del af løsningen. Men det er vigtigt at have øjnene åbne for, hvilken udvikling af landbrugssektoren, der understøttes. Det er estimeret, at hvis man kan etablere fuld adgang til kunstvanding på små landbrug på under to hektar i

KILDER:

- *FN Millennium Development Goals Report 2015*
<http://www.globalgoals.org/>
- *Coonrod, John, 2014. 'MDGs to SDGs: Top 10 Differences' på <https://advocacy.thp.org/2014/08/08/mdgs-to-sdgs/>*
- *Ravnborg, Helle Munk (2015). Water competition, water governance and food security, s. 109-122, i New challenges to food security, Adam Pain & Ian Christoplos: Routledge, 2015*

Honduras vanddæmninger er ikke så bæredygtige endda

ENERGI Vandkraft kan levere vedvarende energi og skal være med til at dæmme op for klimaforandringerne. Men de store projekter fører til blodige konflikter med Honduras indianere, og indgrebet i naturen resulterer i voldsom forurening.

Af Niels Boel

Vanddæmninger regnes generelt for en vedvarende energikilde, og vandkraft udgør i dag det vigtigste alternativ til fossile energikilder på verdensplan.

Der er stadig flere vandkraftdæmninger i Asien, Latinamerika og Afrika. Men dæmninger udløser ofte lokal modstand, blandt andet i det mellemamerikanske land Honduras.

Der kom for alvor fart på vanddæmningsprojekter i Honduras, efter et militært kup i 2009 væltede den folkevalgte præsident Manuel Zelaya. Kuppet blev fordømt af næsten alle lande på kontinentet, men den nye regering planlagde trods manglende legitimitet fluks over 50 vandkraftværker.

Senere kom 74 andre projekter på tegnebrættet. Den nuværende regering i Honduras fremturer med vækstprojekter på trods af ofte indædt lokal modstand.

Indiansk modstand

Vandkraft er udset til at spille en vigtig rolle i indsatsen mod klimaforandringerne, som forårsages af forbrug af de fossile energikilder olie, gas og kul. Men de floder, hvis naturlige løb skal ændres og inddæmnes, løber ofte igennem indianske territorier.

Ifølge Den Internationale Arbejdsorganisation ILOs konventionen 169, har oprindelige folk krav på at blive hørt, inden store projekter igangsættes på deres områder. Honduras er medunderskriver af konventionen samt af FN's Generalforsamlings erklæring fra september 2007 om oprindelige folks rettigheder. Men Honduras regering sidder protester fra

berørte indianske folkeslag mod planlagte vanddæmningsprojekter overhørig.

”Der har ikke været nogen som helst høring af de berørte indianske folkeslag”, fortæller Pedro Landa, som er en førende honduransk ekspert i udvindingsindustri, og som i dag arbejder for et af landets få uafhængige medier, Radio Progreso.

– Derfor opfatter indianerne ofte anlæg af dæmninger som en invasion af deres territorium. Konflikten skærpes ved, at indianere har et særligt forhold til den jord, de bor på, siger han.

Ifølge internationale aftaler skal høringen blandt oprindelige folkeslag foregå gennem de oprindelige folks organisationer. Hertil siger Pedro Landa:

– Regeringen spørger nogle få mennesker, måske enkeltindivider som har en personlig fordel af projektet, og så siger den: Nu har vi foretaget en høring.

Regeringens svar på lokale protester har været systematisk at placere politi og

hær ved dæmningsanlæggene. Det har medført optrapning af konflikterne.

Splid og mord i landsbyerne

Kun ganske få af de mange planlagte vanddæmningsprojekter er i gang. Men de påbegyndte projekter har sået splid i berørte indianske samfund. Mange indianere er bekymrede for flodernes tilførsel af vand, som deres livsgrundlag er afhængig af. En sprængning af bjerge for at anlægge dæmninger medfører generelt frigørelse af tungmetaller, en varig forureningskilde. Andre indianere ansættes af vandkraftselskaber eller sælger jord til dem. De har en naturlig interesse i, at projekterne bliver til noget.

Flere medlemmer af lenca-indianernes organisation Copinh – herunder tre ledere – er blevet myrdet som følge af den indianske modstand mod vanddæmninger. I marts blev den kendte miljøforkæmper Berta Cáceres myrdet og den 5. juli blev den indianske miljøforkæmper Lesbia Yaneth myrdet. Cáceres modsatte sig som leder af Copinh vandkraftværket Agua Zarca, mens Yanez modsatte sig anlægget af dæmningen Aurora.

I begge tilfælde var aktivisterne oppe mod mægtige interesser. Det er kommet frem, at folk med tilknytning til selskabet bag dæmningsprojektet Agua Zarca, DESA, samt militærfolk stod bag mordet på Berta Cáceres. Dæmningen Auroa ejes af ægtefællen til næstformanden for Honduras' parlament, Gladys Aurora López, som er præsident for regeringspartiet Det Nationale Parti. Ejerskabet er ulovligt i henhold til honduransk lov, der forbyder offentligt ansatte at eje eller at have familiemedlemmer, som ejer store, statsstøttede anlæg.

Militæret på selskabernes side

Pedro Landa har oplevet militærets

“Som det er i dag genererer vanddæmningerne store konflikter, prisen på energi er ikke faldet, og indgrebet i naturen er voldsomt med forurening til følge. Og det er store udenlandske selskaber, som har glæde af projekterne.

Pedro Lando

brutalitet: ”Vi skulle organisere en offentlig høring ude i landsbyerne ved dæmningsprojektet Aurora. Men ti minutter efter vores ankomst til området, var vi omringet af politipatruljer. De advarede os: ”Pas på, folk bliver let myrdet eller forsvinder i dette område”.

– Det viser, at Aurora-familien har så stor en magt, at den kontrollerer hele områdets politi. Det betyder også, at straffriheden er stor. Der er indianere, som er blevet fængslet eller tortureret, fordi de har talt for deres rettigheder. Der er indledt retssager mod andre med anklager om oprør. På den måde kan vi se, hvordan hele systemet tjener de store erhvervsfolk på bekostning af lokalbefolkning. Ofrene – de indianske landsbyer – bliver til de skyldige, kriminelle, folk, som forfølges af staten.

Ifølge Landa er løsningen, at der i stedet for relativt få store vanddæmningsprojekter etableres tusindvis af små dæmningsprojekter, som landsbyer selv kan styre, og som kan sikre billig, vedvarende energi.

– Som det er i dag genererer vanddæmningsprojekter store konflikter, prisen på energi er ikke faldet, og indgrebet i natu-

» **PEDRO LANDO** arbejder for et af de få uafhængige medier i Honduras, *Radio Progreso*.

ren er voldsomt med forurening til følge. Og det er store udenlandske selskaber, som har glæde af projekterne.

Vil mudre til i skidt og tungmetaller

Internationale undersøgelser har også sat spørgsmålstegn ved, om vanddæmningsprojekter udgør en vedvarende energikilde: ”Selv om de på kort og mellemlangt sigt har betydelige fordele i form af elektricitetsproduktion og vandingssystemer til husholdninger og industri, vil langt de fleste dæmningsreservoarer før eller siden

“ Pas på, folk bliver let myrdet eller forsvinder i dette område.

Politiet ved offentlig høring om dæmningsprojekt.

mudre til” i skidt og tungmetaller, hedder det i bogen *Global Threats, Global Futures* fra 2010 (citeret i en artikelserie om vandkraft i Asien bragt i *Information* i august 2015).

Det har ikke været muligt at få kommentarer fra vandkraftværket Aurora. Selskabet bag vandkraftværket Agua Zarca, DESA, frasiger sig ethvert ansvar i Berta Cáceres død. Dets repræsentant i lokalsamfundene, Ramón Rivera, siger til *Global Økologi*, at befolkningen ved Gualcarque-floden har tilsluttet sig dæmningsprojektet.

Underdirektør i arbejdsgiverorganisationen COHEP, Santiago Herrera Valle, vil ikke kommentere konkrete sager, men siger til *Global Økologi*:

– Der er et lille mindretal, som modsætter sig vigtige udviklingsprojekter, og som kaster smuds på Honduras internationale renommé. De skulle hellere blive en del af produktive projekter, som landet har brug for.

■ Niels Boel er journalist og forfatter og har i en årrække boet i Latinamerika. Han skriver jævnligt for *Global Økologi*.

Foto: Daniel Cima

» **VANDKRAFTSELSKAB ANKLAGES** for at stå bag mordet på en af Latinamerikas førende menneskerettighedsforkæmpere, den indianske leder Berta Cáceres.

Ikon døde i kamp mod vanddæmning

Af Niels Boel

Tidligt om morgenen den 3. marts blev Berta Isabel Cáceres Flores myrdet i sit hjem i den honduranske by La Esperanza. 42-årige Berta Cáceres var medstifter og leder af en af de stærkeste indianske organisationer i Latinamerika, Copinh. Hun var modtager af den amerikanske miljøpris, Goldman-prisen, for sin utrættelige kamp. Copinh havde under hendes ledelse opnået, at Sinohydro, det statsejede kinesiske selskab som er verdens største entreprenør af vandkraftværker, trak sig ud af projektet på Gualcarque-floden i 2013.

Fem personer er blevet arresteret som led i efterforskningen af mordet på Berta Cáceres. To af dem har tilknytning til det nye selskab bag vanddæmningsprojektet på Gualcarque-floden, DESA.

Over 100 miljøforkæmpere er myrdet

To andre er tilknyttet den honduranske hær. Ifølge det engelske dagblad The Guardian havde hæren udarbejdet en dødsliste, hvor

Cáceres stod opført. Familien anklager DESA for at stå bag mordet.

Cáceres' forgænger på formandsposten for lenca-indianerens organisation Copinh blev myrdet i juli 2013, og hendes efterfølger er også blevet myrdet. I alt er 101 miljøforkæmpere blevet myrdet i Honduras på kun fem år. Landet er af organisationen Global Witness udråbt til at være verdens farligste for miljøfolk.

Anlægget af vandkraftprojektet Agua Zarca er i dag er sat i bero, idet de finske og hollandske finansieringspartnere har valgt at fastfryse deres støtte, mens selskabets mulige ansvar for drabet på Berta Cáceres afklares.

Kampen mod vandkraftværket Agua Zarca i Honduras er langt fra et enestående eksempel på modstand mod dæmninger. I Brasilien har den tidligere regering anført af Arbejderpartiet gennemtvunget et gigantisk vandkraftprojekt på Xingu-floden, selv om en snes indianske folkeslag protesterer over, at det går ud over deres territorier.

Landbruget er endt som en kampzone

Hvad skal vi med landbruget?, spørger Jørgen Steen Nielsen. I en ny bog tegner han et øjebliksbillede af dansk landbrug.

Af Gustav Bech

Hver eneste dag lukker danske landbrug. Fremskriver vi udviklingen, er der om et år kun én enkelt industriel landbrugsgigant tilbage i Danmark.

Dansk landbrug er fanget i en dødsspiral, hvor landmænd presser bedriften, jorden og økonomien til bristepunktet. Konkurrencerne står i kø, mens fødevarer kvaliteten og dyrevelfærden lider.

Jørgen Steen Nielsen, der er dagbladet Informations mangeårige miljø- og klimamedarbejder, beskriver i sin nye bog, *Hvad skal vi med landbruget?*, det moderne landbrug som en kampzone, hvor en gældsplaget, konkurrenceudsat landmand slås med store maskiner, kemikalier og computerprogrammer for at tvinge mest mulig pengeværdi ud af jorden og dyrene på kortest mulig tid for at holde kreditorerne stangen.

En kampzone

– Det er en kampzone mellem land og by, hvor bønder og borgere har mistet kontakt og forståelse for hinanden og dyrker ufrugtbar fjendebillede. Og en kampzone, hvor politiske partier slås om be-

gunstigelser eller krav til landbruget, mens store, internationale kapitalinteresser opererer i kulisserne og profiterer på den såkaldte strukturudvikling, der i sidste ende gør både de fleste landmænd og miljøet til tabere. skriver forfatteren i forordet.

Det gælder vores mad

Mere strukturudvikling, højere produktivitet og skærpet konkurrence er en gammeldags strategi, som hører hjemme i en økonomisk tænkning, der har fremtiden bag sig, mener Jørgen Steen Nielsen, som i stedet slår til lyd for nytænkning med nye ejerformer og nye fællesskaber som det bærende, der kan vise vejen ud af den blindgyde, det industrielle landbrug er havnet i.

Som forfatteren skriver i bogens sidste afsnit:

– For det handler ikke bare om at redde et landbrugs-erhverv. Det handler om at sikre, at det bliver fællesskabet – lokalt eller nationalt, der har kontrol med jorden og produktionen. Det gælder vores mad fra vores jord. På vores Jord.

Jørgen Steen Nielsen: *Hvad skal vi med landbruget*, Informations Forlag. 100 s.

ANDRE NYE BØGER

- Jens-Otto Andersen: *Vitalitet – fra muld til mave*. 135 s. Forlaget Kahrius.
- John Holten Andersen: *Sprogets magt – magtens sprog*. 231 s. Forlaget Hovedland
- Jørgen Steen Nielsen: *På den anden side – en rejse i omstillingens grænseland*. 240 s. Informations Forlag.

Oplysninger om nye bøger sendes til: gustav@ecocouncil.dk

Deleøkonomi kan blive spiren til ny andelsbevægelse

Vi skal bruge vores 150 år som løftestang for en delebevægelse, der går hånd i hånd med velfærdssamfundet. Det handler om en mere bæredygtig udnyttelse af ressourcerne, mener Claus Skytte, der har udsendt en ny bog om deleøkonomi.

Af Knud Anker Iversen

Claus Skytte, forfatter og foredragsholder har skrevet bogen *En ny Andelsbevægelse*.

Bogen tager udgangspunkt i Skyttes store indsigt i, hvordan deleøkonomi har udviklet sig på globalt plan, hvor han zoomer ind på de særlige forhold, der råder i Danmark for deleøkonomi.

På den ene side lægger vores høje beskatning og velfærdssamfund en dæmper på deleøkonomien, men på den anden side har vi en folkelig tradition for at gå sammen og danne foreninger og andels-selskaber.

I USA og England, hvor der er en langt større huller i samfundets sikkerhedsnet, er deleøkonomien langt mere udbredt end i Danmark. Her har de brug for at kunne betale sig fra at give hinanden den hjælp, som man ikke kan forvente fra samfundets side. Uber er for eksempel her ikke så stor en anstødssten som i Danmark af den enkelte grund, at i disse samfund går de ikke så meget op i, hvorvidt uberchaufførerne indordner sig reglerne, herunder at de betaler skat.

På den anden side har vi – modsat de fleste andre vestlige lande – en 150 år lang tradition for andelskultur, som er baseret på, at vi da bare hjælper hinanden og har en høj grad af tillid.

Udnyttelse af ressourcerne

Vi skal bruge denne kultur som løftestang for en delebevægelse, der går hånd i hånd med velfærdssamfundet, siger Skytte. Vi skal sikre, at vores lyst og vilje til at hjælpe hinanden aflaster udbetalingen af skattekrone, således at opgaver,

som private mikroentreprenører håndterer, skal betragtes som en anden form for skatteindbetaling. For eksempel når vi udnytter de tomme bilsæder i bilen.

Det handler om en mere effektiv udnyttelse af ressourcerne. Ikke kun tomme bilsæder, men landbrugsredskaber, der kun bruges i en kort sæson af ejeren, skal kunne bruges af andre landmænd, babytøj der skal videre til andre, når babyen er vokset ud af det, godt værktøj der kan bruges af andre, når man ikke selv benytter det, overskudsmad som kan komme andre til gode og så videre.

Det lokale netværk, baseret på hjælpsomhed og iværksætterånd, har med internettet fået nye muligheder. Vi kun har set toppen af isbjerget. Der dukker konstant nye deleøkonomi-initiativer op.

Heldigvis er der – som forfatteren anfører – en bred politisk enighed om, at deleøkonomien er kommet for at blive – og med klare ikke-bureaukratiske retningslinjer fra Folketinget, vil der være basis for, at en lang række iværksættere vil kunne bryde igennem og starte nyttige initiativer. Initiativer, der for eksempel kan få mennesker, der har været på passiv forsørgelse igennem lang tid i gang igen på arbejdsmarkedet startende med at løse overskuelige definerede opgaver.

Vi skal ikke lade os skræmme af forsøg på misbrug

Vi må – anfører Skytte – ikke lade os skræmme af, at deleøkonomien misbruges. Vi skal give deleøkonomien den plads den tilkommer – et godt bidrag, der kan styrke velfærd. Et supplement til skatten. Det sker, når stadig flere mennesker tager initiativ, deles og påtager sig et ansvar for fællesskabet.

Her foreslår Skytte, at alle deleøkonomi-platforme skal registreres på samme måde som e-handels virksomheder.

Claus Skytte: *En ny Andelsbevægelse*, Forlaget Skytsengel. 115 sider. Pris: 249 kr. i trykt udgave. E-bog: 99 kr.

Denne registrering skal indebære, at den, der er registreret får betalingen ind via e-boks, således at fællesskabet – skatten – ikke snydes. Han foreslår ved samme lejlighed, at der skal være skattefrihed for de første 50.000 kr.

”En ny Andelsbevægelse” er en vigtig bog, der taler ind i vores tid. Der er tale om et visionært skrift, som søger at indkredse den særlige ramme, som deleøkonomi bør have i Danmark. Bogen kan stærkt anbefales.

■ Knud Anker Iversen er daglig leder af Miljø- og Energicentret i Høje-Tåstrup

Ny debatbog om landbrugets deroute

ANMELDELSE Forfatter, miljøjournalist og gårdejer Kjeld Hansen har udsendt en ny debatbog med 13 uønskede artikler om et landbrug på kanten af afgrunden. Han udstiller nådesløst landbrugsledernes afmagt og manglende evne til at udstikke en ny kurs, som ikke blot er en fremskrivning af de seneste årtiers udvikling.

Af Gustav Bech

Kjeld Hansen har udsendt en ny debatbog. 96 sider i et handy lille format, udgivet på forlaget Bæredygtighed, som han stiftede efter at have udsendt sin første succes-bog, Den Grønne Forbrugerguide for 26 år siden.

Bogen var med til at skubbe på den grønne bølge, og allerede dengang gik Kjeld Hansen i flasket på landbruget, som forsøgte at fastholde et positivt og idyllisk billede af et erhverv uden problemer med sprøjtegift, grundvandsforurening og elendig dyrevelfærd.

– Landbrugstoppen snorksover, sagde han dengang.

Og det gør den tilsyneladende stadigvæk, selv om H. O. A. Kjeldsen og Peter Gæmelke på landbrugets højborg Axelborg i de mellemliggende år er blevet afløst af minkavler Martin Merrild og den tidligere socialdemokratiske justitsminister Karen Hækkerup.

Inkompetente ledere bør gå af

Allerede i bogens første kapitel opfordrer Kjeld Hansen de inkompetente landbrugsledere til at gå af.

– I intet andet erhverv holder man så stædigt fast ved de samme inkompetente ledere og den samme tragiske katastrofekurs år efter år, skriver forfatteren.

Han mener, det er både synd og skam for de tusinder af flittige bønder, der knokler på lige fod med samfundets lønarbejdere for at få virksomheden til at løbe rundt.

”Synd, fordi de knokler forgæves. Mere flæsk, mere mælk, flere mink og nye bjerge af billigt korn redder næppe

nogen landmand i fremtidens verden”, hedder det i bogen.

På kollisionskurs

Kjeld Hansen mener, at landbruget har lagt sig fast på en skæbnesvanger kollisionskurs, ikke bare mod banker og investorer, men også mod resten af samfundet, som i sidste ende kommer til at betale regningen, selvom landbruget efter den seneste landbrugspakke når op på et årligt tilskud på ti milliarder kroner.

”Politisk har man stadig de traditionelle venner, men det uskønne svindelnummer med landbrugspakken redder ingen bønder. Landbrugspakken bidrager tværtimod til tilsmudsningen af landskab, vandløb og kystnære farvande – og til endnu større disrespekt for landmanden”, skriver Kjeld Hansen.

Fiflerier og politisk favorisering

I bogens 13 kapitler, der alle har været udgivet før i form af kronikker og artikler, beskriver Kjeld Hansen, hvordan politikere og landbrug fifler med EU-tilskud i millionklassen, konspirerer om politisk favorisering og lyver lodret om det ”elendige” danske korn, som tilsyneladende fra begyndelsen har været led i en bevidst strategi for det endelige opgør mod gødningsnormer og de grønne organisationers mangeårige ”miljøtyranni”.

Kjeld Hansen går som sædvanlig til stålet i sin lille velskrevne debatbog om det engang så stolte erhverv, og det er kun få af landbrugets mange lobbyister og venner blandt de visionsløse politikere, der slipper afsted uden at få et par hvasse bemærkninger med på vejen. Kjeld Hansen demonstrerer endnu engang, at

» **KJELD HANSEN** har udsendt en debatbog med 13 kapitler om et landbrug på kanten.

han i modsætning til så mange andre har styr på de faktuelle oplysninger og forstår at anvende dem, så det giver mening og perspektiv.

Det postfaktuelle samfund

Mange mener, at vi er godt på vej mod et postfaktuelt samfund, hvor det ikke gør den store forskel, om det, man påstår, er rigtigt eller forkert.

– Når en påstand modbevises, forsøger de at bortforklare den. Og lykkes det ikke, opgiver de den og påstår noget andet, som lektor Alex Dubgaard formulerer det efter to måneders offentlig debat med Bæredygtigt Landbrug. (Læs Dubgaards kommentar side 12).

Netop derfor er det altid spændende og forfriskende at læse Kjeld Hansen, der sætter en ære i at imødegå denne tendens.

Han er ofte stærkt polemisk og tøver ikke med at give rådt for usødet, men han er samtidig velorienteret, har styr på sin research og er en uundværlig stemme i debatten om den iboende konflikt mellem landbrug, natur, mad og miljø, som mere end nogensinde skiller vandene i det danske samfund.

Kjeld Hansen: Fra Mark og Stald. 96 sider. Forlaget Bæredygtighed, september 2016

■ Nyt fra Rådet er redigeret af Christian Ege

Møde om skadelige kemikalier i fødevareremballager

» Den 26. august holdt Det Økologiske Råd og Forbrugerrådet Tænk Kemi et velbesøgt offentligt møde i Europahuset i København, støttet af Europarådet, med oplæg af Christel Schaldemose, MEP for S og repræsentanter for producenter, detailhandel, NGO'er og myndigheder. Det viste, at der er brug for skrapere lovgivning og kontrol med fødevareremballager.

Møde om frihandelsaftalerne TTIP og CETA

» Den 7. september holdt TTIP-netværket, som Det Økologiske Råd er medlem af, offentligt møde på Christiansborg om EU's forhandlinger om frihandelsaftaler med henholdsvis USA (TTIP) og Canada (CETA). Der var oplæg med blandt andet Poul Nyrup Rasmussen og advokat Georg Lett, som har skrevet et notat om, hvordan frihandelsaftalerne forholder sig til den danske grundlov. Dernæst var der debat mellem danske politikere. Der var fuldt hus med 240 deltagere.

Nye grønne el-produkter

» Hvis du gerne vil tage et klimaansvar og støtte udbygningen af vedvarende energi, er dit valg af elleverandør et oplagt sted at starte. På siden grøntvalg.dk får du hurtigt overblik over de klimamæssigt bedste el-produkter på markedet. Vi har netop tilføjet fire nye produkter.

Regeringens udspil til Finanslov og 2025-plan

» Det Økologiske Råd har ledt forgæves efter tiltag i Regeringens finanslovsforslag og 2025-planen, som styrker den grønne omstilling. Ingen steder afspejles, at verden står i en akut klimakrise, eller at klimatopmødet i Paris viste en vej fremad, som nu venter på landenes konkrete opfølgning. Endsige at Danmark står med nogle styrkepositioner i form af

Foto: Colourbox

» **MØDET OM skadelige kemikalier i fødevareremballager viste, at der er behov for skrapere kontrol med emballagerne.**

grønne teknologier, som kan veksles til nye job i takt med gennemførelse af grøn omstilling både i ind- og udland. Læs vores pressemeddelelse her: www.ecocouncil.dk

Mikroplast-app er klar til efteråret

» For at hjælpe danske forbrugere med at styre udenom produkter, der indeholder mikroplastik, er vi sammen med Plastic Change ved at lave en dansk udgave af app'en 'Beat the Microbead'. Med den

ved hånden, kan du finde ud af, om din creme indeholder mikroplastik. App'en bliver klar i løbet af efteråret. På Facebook-siden for Plastic Change ligger en video, hvor du kan se, hvordan den virker.

Kontant på DR1 om Børneværelsesprojektet

» Den 15. september bringer Kontant på DR1 et program om Børneværelsesprojektet, som Det Økologiske Råd har udført sammen med blandt andet Statens Byggeforsknings Institut og Aarhus Universitet. Programmet koncentrerer sig om kemikalier i børneværelser, mens det tidligere program fra foråret så på partikler, CO₂ medvidere. Udsendelsen vil senere kunne ses på www.dr.dk. En rapport over projektets resultater vil kunne ses på www.ecocouncil.dk fra midt i september.

Det Økologiske Råds historie

» Tidligere formand for Det Økologiske Råd professor emeritus Peder Agger, RUC har i anledning af 25-års jubilæet, og med input fra Knud Vilby og Christian Ege, skrevet Rådets historie – med størst vægt på første halvdel af de 25 år. Man kan læse, hvordan Rådet blev skabt alene ved dedikerede menneskers initiativ og først efter nogle år fik mulighed for lønnet personale. Den spændende beretning vil fra sidst i september kunne ses på www.ecocouncil.dk.

KALENDER

Jubilæums-konference: "Efter Paris-aftalen – hvordan kommer vi videre?"

ONSDAG D. 23. NOVEMBER kl. 13-17 i Bethesda, Rømersgade 17, København K. Oplæg ved Claude Turmes (MEP - inviteret) samt Connie Hedegaard og Mogens Lykketoft

Paneler med erhverv, NGO'er og kommuner, bl.a. Katherine Richardson, KU, overborgmester Frank Jensen og Selina Juul, Stop Madspild (inviteret).

Det endelige program samt tilmelding offentliggøres i nyhedsbrev og på www.ecocouncil.dk

Afsender
Global Økologi
c/o Det Økologiske Råd
Kompagnistræde 22, 3.
1208 København K

PP DANMARK

ID-nr. 47464

Gratis nyhedsbrev fra Det Økologiske Råd

Det Økologiske Råd udgiver hver måned et elektronisk nyhedsbrev, som fortæller om, hvad vi har gang i – planlagte møder, seneste pressemeddelelser og andre initiativer.

Nyhedsbrevet er gratis, og man tilmelder sig på forsiden af www.ecocouncil.dk – venstre spalte.

Vi opfordrer alle vores medlemmer og andre, der gerne vil følge med i hvad vi laver, til at tilmelde sig.

Giv en grøn gave ... der varer hele året

Giv kæresten, en god ven eller moster Magda en gave, der giver mening og varer hele året.

Giv et abonnement på Global Økologi. Så sender vi Danmarks globale magasin i de næste 12 måneder.

Det koster kun 345 kr./år.

Hvis du bliver medlem af Det Økologiske Råd, får du magasinet gratis.

Global Økologi skriver om:

- Klima
- Natur
- Miljø
- Grøn omstilling.

Magasinet udkommer fire gange årligt med nyhedsoverblik, debat, baggrund og analyser.

Udgives af Det Økologiske Råd.

Send en mail til info@ecocouncil.dk eller ring til tlf. **33 15 09 77** for at bestille.

